

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Katrin Pearson

”Me pyritään pitämään kirjasto kivana paikkana.”

Kassillinen ideoita varhaiskasvatusikäisten S2-tuokioihin
Tampereen kahdessa kirjastossa

Opinnäytetyö

Syksy 2023

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Katrin Pearson

Työn nimi: ”Me pyritään pitämään kirjasto kivana paikkana.”: Kassillinen ideoita varhaiskasvatukseen S2-tuokioihin Tampereen kahdessa kirjastossa

Ohjaaja: Mäkinen-Laitila Sari

Vuosi: 2023

Sivumäärä: 61

Liitteiden lukumäärä: 3

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kirjastojen ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä monikielisuuden ja -kulttuurisuuden kannalta Tampereen kaupunginkirjastossa sekä Tampereen Hervannan kirjastossa. Tutkimuksen toisena tavoitteena oli luoda pienimuotoinen materiaalikassi, jota kirjastonhoitajat pystyvät hyödyntämään muun muassa satutuokioiden sekä kirjastovierailuiden yhteydessä. Materiaalikassin suunnittelussa otettiin huomioon kirjastotyöntekijöiden toiveet.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on kytköksissä maahanmuuttajiin, varhaiskasvatukseen, lastenkirjastotyöhön sekä kirjaston tarjoamiin palveluihin maahanmuuttajille. Lisäksi käsitellään kielen kehitystä ja lapsen kaksi- ja monikielisyyttä.

Opinnäytetyö oli kaksiosainen ja sisälsi sekä tutkimuksellisen osan että toiminnallisen osan. Tutkimuksellinen osa toteutettiin suorittamalla teemahaastattelut ennakkoon valituissa kohdekirjastoissa. Haastateltavina oli neljä lasten- ja nuortenkirjastotyöntekijää Tampereen Metson ja Hervannan kirjastoista, kaksi kummastakin. Tarkoituksena oli selvittää, millaista pohjaa ja kokemusta kirjastotyöntekijöillä on S2-työhön liittyen ja mitä toiveita heillä on materiaalikassiin. Kysymykset esitettiin teemoittain.

Tämän jälkeen toteutettiin toiminnallinen osuus. Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa toiminnallista satutuokiota varhaiskasvatukseen maahanmuuttajalapsille molemmissa kirjastoissa. Satutuokiossa hyödynnettiin ja testattiin materiaalikassiin suunniteltuja sisältöjä, jotka taas pohjautuivat haastattelussa esille nousseihin toiveisiin.

Satutuokiosta saadun palautteen perusteella lopulliseen materiaalikassiin sisällytettiin vastaajien mielestä onnistuneet kohdat, kuten suunniteltu jumppahetki. Kehittämisehdotusten perusteella materiaalikassia muokattiin esim. sisältämään kuvia lorutuskorttien yhteydessä. Viimeistely versio materiaalikassista jaettiin kohdekirjastojen käyttöön.

¹ Asiasanat: satutunnit, monikulttuurisuus, kaksikielisyys, monikielisyys, lastenkirjastotyö, kielen kehitys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Library and Information Services

Author: Pearson, Katrin

Title of thesis: We aim to keep the library a fun place. A bagful of ideas for Language Two sessions for children in early childhood education at the public libraries in Tampere

Supervisor: Mäkinen-Laitila, Sari

Year: 2023

Number of pages: 61

Number of appendices: 3

The purpose of the study was to identify the collaboration between libraries and early education in terms of multilingualism and multiculturalism in Tampere city library and Hervanta library. The second aim of the study was to create a small material bag, that the library workers can utilise during story times and library visits. The wishes of the library workers were taken into consideration when creating the material bag.

The theoretical framework is connected to immigrants, early childhood education, children's library work and services offered to immigrants by libraries. The theoretical part also deals with language development and multilingualism in children.

The thesis is two-parted, a research part and a practical part. The research was carried out by conducting focused interviews in target libraries selected beforehand. The interviewees consisted of four children's and youth library workers from Tampere Metso and Hervanta libraries. The aim was to find out about the foundation and experience these library workers have with regard to "Finnish as a second language" work and their wishes regarding the material bag. The questions were asked in a semi-structured format.

After this the practical part was conducted, it consisted of a story time for immigrant children in early childhood education, held in both libraries. The contents of the material bag, that included additions from the wishes voiced during the interviews, were utilised and tested during the story times.

On the basis of the feedback received from the story times, what worked out well was kept in the material bag, like an exercise session for children. The material bag was modified based on the feedback, for example, to include pictures in the short rhyming cards. The finalised version of the material bag was distributed to the target libraries for use.

¹ Keywords: story times, multiculturalism, bilingualism, multilingualism, children's library work, language development

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 MAAHANMUUTTAJAT, VARHAISKASVATUS JA KIRJASTOT	9
2.1 Maahanmuuttaja.....	9
2.2 Monikulttuurisuus ja etnisyys.....	11
2.3 Monikulttuurinen varhaiskasvatus	11
2.4 Monikulttuurinen kirjasto.....	12
2.5 Maahanmuuttajat kirjastossa.....	15
3 KIELENKEHITYS JA KAKSIKIELISYYS.....	17
3.1 Kielen kehitys	17
3.2 Kaksikielinen lapsi	18
3.3 Suomi toisena kielenä -opetus varhaiskasvatuksessa	18
4 KIRJASTO JA KIELENKEHITYKSEN TUKEMINEN.....	21
4.1 Huomioon otettavat lait ja asiakirjat.....	21
4.2 ERTE – Lasten ja nuorten lukemista edistävä erityistehtävä.....	22
4.3 Monikulttuurisuus kirjallisuuskasvatuksessa	24
4.4 Mediakasvatus ja digiohjaus	26
5 MENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
5.1 Haastattelu	29
5.2 Palaute	30
5.3 Aikaisemmat tutkimukset.....	31
6 HAASTATTELUTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	33
6.1 Toiminta ja yhteistyö.....	34
6.2 Henkilökohtaiset kokemukset S2-toiminnasta	36
6.3 Kohderyhmä	38

6.4	S2-tuokiot	40
6.5	S2-materiaali	42
7	MATERIAALIKASSIN JA TOIMINNALLISTEN SATUTUOKIOIDEN KUVAILU JA ARVIOINTI	44
7.1	Materiaalikassi.....	44
7.2	Toiminnallinen satutuokio.....	47
7.3	Palaute	50
8	POHDINTA.....	53
8.1	Tutkimusmenetelmien arviointi.....	53
8.1	Jatkotutkimusideat.....	54
8.2	Loppupohdinta.....	55
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	62
	Liite 1. Sähköpostiviesti Tampereen kirjastoille opinnäytetyöstä	3
	Liite 2. Haastattelukysymykset kirjastoammattilaisille	2
	Liite 3. Toiminnallisen satutuokion runko.....	2

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Kaksikielisten satutuntien oppaan alkusanat.	14
Kuva 2. Helmet kirjastojen monikielisen satudiplomin esimerkkikirjoja	14
Kuva 3. Esimerkki digitaalisen lukudiplomin kirjavaihtoehdosta.....	27
Kuva 4. Pikikirjastojen maskottihahmo Kirjatti.....	41
Kuva 5. Esimerkkejä lopullisista lorutuskorteista	44
Kuva 6. Esimerkkejä lopullisista tunnekorteista	45
Kuva 7. Kirjastobingopohjat	46
Kuva 8. Satutuokiossa käytetyt lorutuskortit	48
Kuva 9. Satutuokiossa käytetty versio Kirja Kirjasesta	49
Kuvio 1. Lasten osuus Suomessa elävien maahanmuuttajien ryhmissä taustamaan mukaan.....	10
Kuvio 2. Yksi tapa jakaa S2 -tutkimusta Karasmaan mukaan.....	19
Kuvio 3. Kirjallisuuskasvatuksen perustan kolme kantavaa rakennetta	24
Kuvio 4. Haastateltavien mainitsemat kirjastossa käyvien lasten kielitaustat.....	38

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kirjastojen ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä suomi toisena kielenä (jatkossa S2) -työn kannalta. Toisena tavoitteena oli luoda pienimuotoinen ”Kirja Kirjanen” -materiaalikassi, jota kirjastotyöntekijät voivat hyödyntää muun muassa satutuokioiden sekä kirjastovierailuiden yhteydessä. Materiaalikassin suunnittelussa otettiin huomioon kirjastotyöntekijöiden toiveet. Työ toteutettiin toiminnallisena, ja toiminnallinen osuus oli satutuokio 3–5-vuotiaille maahanmuuttajataustaisille S2-lapsille. Toiminnallinen osuus järjestettiin Tampereen Metson kirjastossa sekä Hervannan kirjastossa. Molemmilta kirjastoilta on saatu lupa mainita ne nimillä opinnäytetyössä.

Toiminnallisen osuuden tueksi tutkimuksen pääasiallinen tutkimusmenetelmä oli haastattelu, joka toteutettiin haastattelemalla kohdekirjastojen lasten- ja nuortenosaston kirjastonhoitajia. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja keskittyy S2-työn näkymiseen vain kahdessa ennalta valitussa kirjastossa. Kirjastot valikoituivat esimerkkikirjastoiksi alueen monipuolisen maahanmuuttajaväestön sekä opiskelijan helpon liikkuvuuden perusteella. Molemmat kirjastot ovat kooltaan suuria, sekä niissä on selkeä ja laaja maahanmuuttajatyö.

Tutkimuksen aihe nousi ohjaavan opettajan ehdotuksesta sekä varmistui myöhemmin opiskelijan kaksikielisen taustan ja edellisten kokemusten perusteella. Edellisten opintojen (Vaasan ammattikorkeakoulu, sosionomi) opinnäytetyö käsitteli S2-opetuksen kartoittamista Vaasan kaupungin päiväkodeissa. Tässä opinnäytetyössä oltiin kiinnostuneita tutkimaan, miten S2-työ näkyy kirjastoissa varhaiskasvatusikäisille lapsille.

Globalisaation myötä ihmisten liikkuvuus kasvaa ja niin myös maahanmuuttajien luvut varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä. Aihe on ajankohtainen ja merkittävä. Kielen oppiminen ja lukutaito ovat keskeisiä oppimistavoitteita varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus, 2023, s. 45).

Suomi toisena kielenä -ilmiötä kirjastoissa on tutkittu aikaisemmin, mutta enemmän vanhempien maahanmuuttajien, selkokirjojen tai esimerkiksi kouluikäisten lasten lukudiplomien näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta yhteistyötä kirjastojen kanssa ei ole tutkittu, vaikka kirjasto mainitaan merkittävänä yhteistyötekijänä erityisesti

sosiaalialan opinnäytetöissä ja pro graduissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkemmin selvittää tätä yhteistyötä kohdekirjastoissa.

2 MAAHANMUUTTAJAT, VARHAISKASVATUS JA KIRJASTOT

Tämän luvun tarkoituksena on käsitellä ja tarkemmin avata termit maahanmuuttaja ja monikulttuurisuus sekä tutkia monikulttuurista varhaiskasvatusta. Näitä kaikkia termejä tarkastellaan lisäksi suomalaisuuden näkökulmasta.

Suomeen kohdistuvaa maahanmuuttoa on tapahtunut jo pitkään, ja Suomi on ollut varsin monikulttuurillinen maa jo ennen toista maailman sotaa (Hiitola ym. 2018, s. 7). Hiitola ym. (2018, s. 7) kirjoittavat, että osa Suomeen kohdistuvasta maahanmuutosta perustuu määrällisesti eniten perhesyihin, työhön ja opiskeluun ja vastapainona pakolaismäärät ovat edelleen suhteellisen pieniä. Kuitenkin yhä edelleen maahanmuuton lisääntyminen ja kulttuurinen monimuotoistuminen on nähty sekä uhkina että myönteisinä mahdollisuuksina suomalaisen yhteiskunnan kehitykselle. Martikaisen ja Haikkolan (2010, s. 7) mukaan nyky-Suomessa tapahtuu sukupolvistumista maahanmuuttajataustaisen väestön kesellä, sillä maahanmuuttajien lapset, jotka ovat syntyneet niin Suomessa kuin ulkomailla, ovat merkittävä väestöryhmä eri puolilla Suomea.

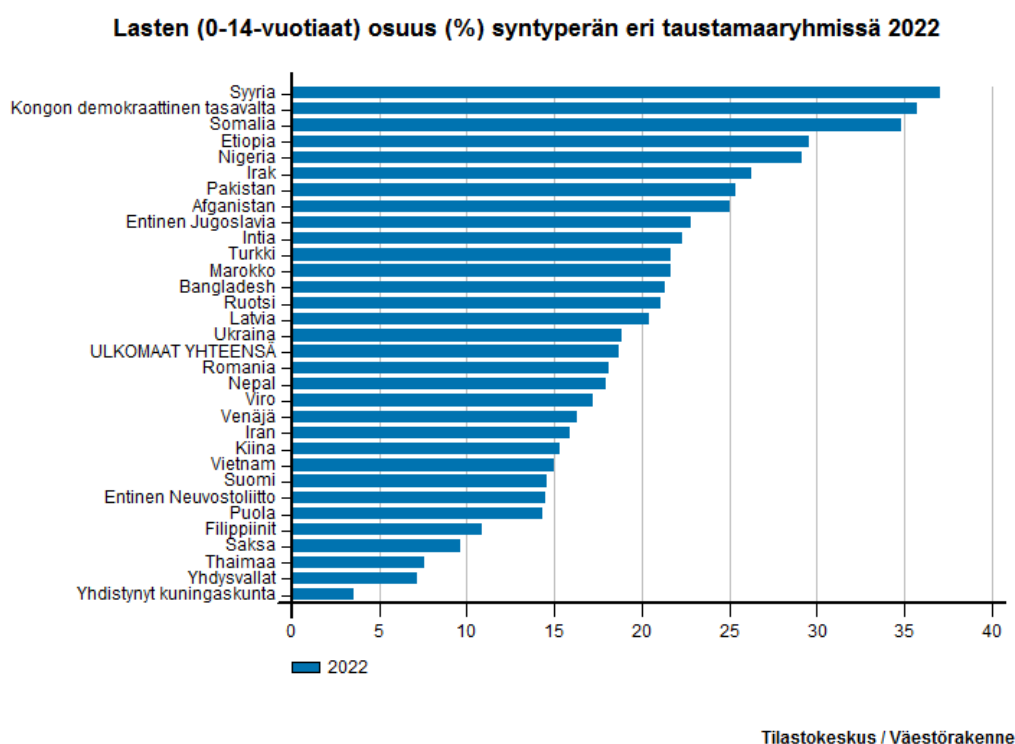
2.1 Maahanmuuttaja

Suomen ulkomaalaislaki (301/2004) kutsuu henkilöä, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta, ulkomaalaiseksi. Ulkomaalaiset voivat muuttaa asumaan pysyvästi Suomeen, ja silloin heitä kutsutaan maahanmuuttajiksi (Räty, 2002, s. 11). Terveiden hyvinvoinnin laitoksen (i.a.) mukaan maahanmuuttaja on yleiskäsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen ja on yleensä syntynyt ulkomailla. Kun taas puhutaan ihmisistä, jotka ovat muuttaneet Suomeen eri perustein, käytetään sekä termejä maahanmuuttaja että ulkomaalaistaustainen. Syitä muutolle voi olla monia, kuten opiskelu, työ, perhesyyt tai lähtömaan tilanteesta johtuva pakolaisuus.

Paavolan ja Talibin (2010, s. 19) mukaan on monta erilaista tapaa selittää maahanmuutto, migraatio tai siirtolaisuus. Yleisesti ottaen nämä johtuvat taloudellisista vaikeuksista tai kotimaassa tapahtuneista muutoksista väestön, talouden tai elinkeinoelämän rakenteissa.

Siirtolaisuus ja siirtolainen on termi, joka käytetään puhuttaessa ihmisistä, jotka muuttavat jatkuvasti maasta toiseen (Räty, 2002, s.11; Paavola & Talib, 2010, s. 19). Syitä muuttamiseen voi olla monia, kuten työ, sota, vainot tai ympäristötuhot. Räty (2002, s. 11) lisäksi kirjoittaa, kuinka pakolaisiksi kutsutaan niitä, jotka joutuvat jättämään kotimaansa erilaisten syiden takia ja lähtemään muualle, esimerkkinä kiintiöpakolaiset ja turvapaikanhakijat. Kun ihminen palaa maahan, jossa on hänen alkuperänsä ja juuret, on hän tuolloin paluumuuttaja.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 Suomen väestöstä ulkomaalaistaustaisia oli 508 000 eli 9% koko väestöstä (Tilastokeskus, i.a.). Lisäksi kaikista ulkomaalaistaustaisista lapsia on 19% väestöstä, kun suomalaislapsissa luku on 15%, mikä on vähemmän kuin yli puolella ulkomaan valtioista. (kuvio 1).

Kuvio 1. Lasten osuus Suomessa elävien maahanmuuttajien ryhmissä taustamaan mukaan (Tilastokeskus, 2022).

Tampereella vuonna 2022 vieraskielisiä oli 23 391 asukasta eli 9 % asukkaista (Tampereen kaupunki, 2023). Ulkomaan kansalaisten määrä taas oli 14 758, mikä on 6 % kaupungin väestöstä.

2.2 Monikulttuurisuus ja etnisyys

Räty (2002, s. 46) kirjoittaa, kuinka yhteiskuntamme monikulttuurisuus nousee usein puheenaiheeksi kansainvälisyyden ja maahanmuuttajaväestön lisääntymisen myötä. Paavola ja Talib (2010, s. 26) mainitsevat, kuinka monikulttuurisuus on keino kuvata yhteisön tilannetta. Toisinaan käsitteen sisällä olevia ilmiöitä voidaan määritellä tarkemmin, vaikkakin käsitteellä aina viitataan epäsuorasti eri ryhmien välisiin suhteisiin. Monikulttuurisuudesta puhuttaessa on siis hyvä ottaa huomioon erilaiset valta- ja vähemmistöryhmien väliset suhteet sekä keskinäiset suhteet, joita voi olla olemassa väestöryhmien välillä.

Räty (2002, s. 46) kirjoittaa myös siitä, kuinka erilaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen, tasa-arvo yksilöiden ja kulttuurien välillä sekä yhteisesti sovitut pelisäännöt ja rajat ovat kaikki monikulttuurisuutta. Saukkosen (2016, s. 16) mukaan monikulttuurisen yhteiskunnan ihmiset puhuvat eri kieliä, tunnustavat eri uskontoja, ylläpitävät erilaisia tapoja, arvoja ja traditioita sekä erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä. Kun eri kulttuurit ja niiden edustajat elävät, tai ainakin pyrkivät elämään tasa-arvoisessa asemassa keskenään, voidaan puhua monikulttuurisesta yhteiskunnasta (Räty, 2002, s. 47). Kirjasto voi edistää monikulttuurisuuden toteutumista kehittämällä kokoelmiaan ja palveluja monikulttuurisesta näkökulmasta ja suuntaamalla resursseja kulttuuri-ilmaisujen ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen (IFLA, 2011). Lisäksi kirjastot voivat kehittää tarvittavilla kielillä eri viestimille sopivaa materiaalia.

Kun taas pyritään selittämään eri ryhmien välisiä käyttäytymiseroja, on kyse kulttuurista ja etnisyydestä (Räty, 2002, s. 45). Etnisyys on tapa, jolla ihminen tai jokin tietty ryhmä käsittelee itseään suhteessa toisiin. Etnisyudessa on erotettavissa kaksi eri ulottuvuutta: objektiivinen ja subjektiivinen. Objektiivista ulottuvuutta ovat ulkoisesti havaittavat asiat, kuten ihonväri, uskonto ja kieli. Subjektiivisen määrittelyn mukaan etnisyydessä ihminen samaistuu johonkin tiettyyn ryhmään, minkä ihminen tai ryhmä ovat itse määrittelleet.

2.3 Monikulttuurinen varhaiskasvatus

Suomen perustuslain mukaan (731/1999) ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei tule syrjiä heidän muun muassa heidän sukupuolensa, iän, alkuperän, uskonnon tai

vakaumuksen perusteella. Heitä ei myöskään saa syrjiä minkään muun syyn takia. Oman kulttuurin ja kielen ylläpitäminen ja kehittäminen on oikeus, mikä on jokaisella väestöryhmässä. Nissilä (2009, s. 6) kirjoittaa, kuinka maahanmuuttajien kielen opetuksen ja koulutuksen päätavoitteena on mahdollistaa Suomeen muuttavalle kyky toimia tasavertaisena jäsenenä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2007, s. 13) selvityksessä maahanmuuttajatyön kehittämisestä varhaiskasvatuksessa todetaan, että päivähoito on merkittävä osa maahanmuuttajalasten kotoutumista ja siksi on heille oleellinen. Lapsen oma kieli ja kulttuuri on tärkeä ottaa huomioon päivähoitoa järjestäessä, sillä ne ovat merkittävässä roolissa lapsen kielellisen kehityksen ja itsetunnon kannalta (Halme & Vataja, 2011, s. 10). Maahanmuuttajataustaiselle lapselle on olennaista päästä oppimaan puhumaan suomea ja ruotsia luonnollisissa tilanteissa muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Siksi on oleellista, että lapsi pääsee varhaiskasvatukseen, jossa hän saa järjestelmällistä ohjausta kieleen ja oppimiseen, kuitenkin unohtamatta lapsen äidinkieltä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kulttuurien moninaisuus nähdään lapsen voimavarana (Opetushallitus, 2023, s. 34). Kulttuurisesti muuntautuva varhaiskasvatusyhteisö on osa monimuotoista yhteiskuntaa ja yhteisöä, jossa oma kieli, kulttuuri, uskonto ja elämäntavot ovat tärkeässä roolissa. Näin ollen monipuoliset kielelliset ja kulttuuriset taustat lapsilla auttavat rikastuttamaan yhteisöä. Näissä olosuhteissa varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulee olla ymmärrystä nähdä toisen näkökulma ja taito asettua toisen asemaan. Myös tieto toisista kulttuureista ja kielistä sekä niiden taustoista on tärkeää. Kirjastoille ja niiden henkilöstölle, jotka ovat myös läheisesti tekemässä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa, ovat samat piirteet tärkeitä.

2.4 Monikulttuurinen kirjasto

Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) määrittää sen tavoitteiden toteuttamisen lähtökohdiksi yhteisöllisyyden, moniarvoisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden. Laki asettaa yleisille kirjastoille tavoitteita ja tehtäviä, jotka reflektoituvat ja näkyvät myös maahanmuuttajatyössä. Kirjastolain tavoitteena on väestön yhdenvertaisuus, tiedon saatavuus, monipuolinen lukutaito ja aktiivinen kansalaisuus. Tämän lisäksi yleisten kirjastojen tehtäviin kuuluu muun

muassa ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta sekä edistää kulttuurista vuoropuhelua.

Kirjastot tarjoavat palveluitaan ja tapahtumia useilla eri kielillä. Esimerkiksi Helmet-kirjastojen sivuja voi selata neljällä eri kielellä: suomi, ruotsi, englantia ja venäjä. Helmet-kirjastot (i.a.) tarjoavat myös kielikahvilaa sekä muita tapahtumia vieraskieliselle väestölle, kuten suomen kielen opintoryhmiä, suomen kielen kerhoja lapsille, neuvontaa maahanmuuttajille, digitukea maahanmuuttajille sekä monikulttuurisia iltoja lapsille ja nuorille.

Tämän lisäksi esimerkiksi PIKI-alueella, eli Pirkanmaan kirjastojen alueella, jossa opinnäytetyön kohdekirjastot sijaitsevat, on tarjolla tapahtumia maahanmuuttajille. Lapsille Tampereen Metsossa järjestetään satutuokioita saksan ja espanjan kielillä (Tampereen Kaupunki, i.a.). Kirjastoissa myös toimii kielikahvila. Lisäksi Tampereella on vuotuinen kirjastotapahtuma, jossa vuoden pakolaisnainen on puhujavieraana kirjastossa.

Monikielinen kirjasto tarjoaa kulttuuripalveluita vieraskieliselle väestölle (Helmet, i.a.). Se sijaitsee Helsingin pääkirjastossa Pasilassa ja on kaikille avoin. Monikielisen kirjaston kokoelmassa on teoksia lapsille, nuorille ja aikuisille yli 80 eri kielellä, joista suurimmat kokoelmat ovat arabia, kiina, somali ja persia (farsi). Kirjaston kokoelmista löytyy kirjoja, elokuvia, musiikkia, äänikirjoja ja aikakauslehtiä. Kirjaston aineistoa on mahdollista tilata kaukopalvelun kautta, tai kirjastot voivat tehdä siirtokokoelmatilauksen ja aineistoa toimitetaan muualla oleviin kirjastoihin. Kaukopalvelu on monikielisen kirjaston asiakkaille ilmaista käyttöä. Monikielinen kirjasto on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

Kirjastot.fi-sivusto tarjoaa lisää tietoa monikielisestä kirjastosta (Helmet, 2023). Tietoa on saatavilla 12 eri kielellä, sekä kirjaston esittelyvideo löytyy suomen lisäksi 5 eri kielellä. Sivustolla kerrotaan muun muassa monikielisen kirjaston toiminnasta, kirjaston kokoelmien lainauksesta sekä lukemaan innostamisesta harvinaisilla kielillä. Monikielinen kirjasto on lisäksi tuottanut sivustolle erilaista materiaalia suomen muunkieliselle väestölle, kuten kirjavinkkilistat ja Kaksikielisten satutuntien opas (kuva 1).

Kaksikielisen satutunnin toteuttaminen

Kaksikielinen satutunti on satutunti, jolla sama teos luetaan suomeksi/ruotsiksi sekä jollain vieraalla kielellä. IFLA:n (International Federation of Library Associations and Institutions) suosituksiin on kirjattu, että lastenkirjaston tehtävänä on tarjota ohjelmaa ja palvelua kielillä, jotka ovat monikulttuurisen yhteisön käytössä.

Kaksikieliset satutunnit ovat keino tuoda esiin kirjaston palveluita sen monikielisille asiakkaille, nostaa esille monikielistä aineistoa ja tavoittaa monikielisiä perheitä. Ne edistävät lukutaidon kehittymistä, kiinnostusta lukemiseen ja positiivista asennetta oppimiseen. Niiden avulla lapset voidaan myös tutustuttaa uusiin kieliin.

Tämä on opas kirjastoille kaksikielisen satutunnin toteuttamiseen.

Kuva 1. Kaksikielisten satutuntien oppaan alkusanat (Rouvali & Monikielinen kirjasto, 2020).

Opas kaksikielisen satutunnin toteuttamiseen on Monikielisen kirjaston tilaama ja opinnäytetyönä Kirsi Rouvalin toteuttama opas, jolla mahdollistetaan kirjastopalveluita monikielisille asiakkaille ja perheille (Rouvali, 2020). Kaksikielisten satutuntien tehtävänä on edistää lukutaidon kehittymistä, kiinnostusta lukemiseen ja positiivista asennetta oppimiseen. Oppaassa neuvotaan ja annetaan vinkkejä kaksikielisten satutuntien järjestämiseen. Tärkeinä huomioina ovat esimerkiksi kielten valinta, satutuntien pitäjät ja heidän kielitaitonsa, yhteistyökumppanit, kohderyhmät sekä tiedottaminen.

Lukemaan opettelevia sekä juuri lukemaan oppineita varten Helmet-kirjastoilta löytyy monikielinen satudiplomi (Helmet-lukudiplomi, i.a.). Satudiplomin tarkoituksena on tukea erityisesti vieraskielisten perheiden ja ryhmien lukuharrastusta sekä edistää yhteisiä lukutuokioita. Satudiplomi saadaan suoritettua joko lukemalla tai kuuntelemalla kymmenen kirjaa listalta, joista vähintään viiden tulisi olla satukirjoja. Satudiplomin sivut tarjoavat listan suoritettavista kirjoista sekä kunkin kirjan kielivalikoimasta, jolla kirjan voi lukea. Viemällä nuolen kirjan päälle saa lisää tietoa kirjasta ja sen juonesta (kuva 2).

Kuva 2. Helmet kirjastojen monikielisen satudiplomin esimerkkikirjoja (Helmet-lukudiplomi, i.a.).

Yhteiskunnan globalisoituessa myös kirjaston on vastattava tähän haasteeseen, jotta se voi tarjota palveluitaan tasapuolisesti kaikille asiakkailleen. Kirjaston on kielellisten asioiden lisäksi pystyttävä myös vastaamaan kulttuurisiin muutoksiin. Tämän takia on tärkeää, että kirjastoilla on mahdollisuus reagoida nopeasti valtakunnallisiin muutoksiin sekä tarjota monipuolisia palveluita kaikille asiakkailleen, heidän äidinkielestensä ja kulttuurista riippumatta. On myös oleellista, että kaikki asiakas- ja ikäryhmät, kuten lapset ja lapsiperheet otetaan huomioon monikulttuurisuuden näkökulmasta. Kun lapsella on lukeva lähipiiri, se tuo lapselle yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tekemistä kirjojen parissa (Aerila & Kauppinen, 2021, s. 202, 217). Perhe muodostaa monesti lapsen ensimmäisen lukevan yhteisön ja siksi onkin tärkeää, että maahanmuuttajaperheet, erityisesti vanhemmat, otetaan kirjastossa huomioon. Kirjallisuus myös sopii mainiosti kulttuurien ja kielten välisyyden oppimiseen.

2.5 Maahanmuuttajat kirjastossa

Nykyään yhä enemmän turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia muuttaa ympäri Suomea, myös kuntiin, joissa ei välttämättä ole ennen ollut syytä harkita maahanmuuttajien kirjastopalveluita (Kirjastot.fi, i.a.). Isommat kunnat ja kaupungit ovat edistyneempiä tarjottavien palveluiden suhteen, mutta yhä useampi pienempi kunta ja kirjasto ovat alkaneet tarjota vieraskielisiä palveluita asiakkaille. Näitä ovat esimerkiksi kaksikieliset satutunnit. Yksi selkeästi yleistynyt tapa on tarjota kirjaston palveluita useammalla eri kielellä, erityisesti englanniksi. Monien kirjastojen nettisivut ja esitteet löytyvät englannin kielellä, ja lisäksi kirjaston suomenkielisissä esitteissä on hyvä käyttää selkosuomea.

Kirjastot.fi (i.a.) sivustolle on kirjoitettu lyhyt artikkeli maahanmuuttajille järjestettävistä kirjaston palveluista. Siinä neuvotaan, että kirjaston perustiedot saa helpoiten kerrottua järjestämällä palveluista kertova tilaisuus ja jättämällä materiaali vastaanottokeskuksen henkilökunnalle. Lisäksi Kirjastokaista.fi-sivustolta löytyy muun muassa Kuopion kirjaston tekemiä esitevideoita kirjastossa eri kielillä (Kuopiokanava, 2019). Kirjastokaistalta löytyy myös muita maahanmuuttajia koskevia videoita.

Maahanmuuttaja-asiakkaille on hyvä saattaa tietoon, miten voidaan todistaa henkilöllisyys ja saada oma kirjastokortti. Heille voi tämän lisäksi kertoa kirjaston koneiden käytöstä sekä

monikielisestä kirjastosta. Kielikahvilatoiminta on koettu merkitykselliseksi maahanmuuttajien suomen kielen opiskelun tukena, ja Kirjastot.fi -sivuston artikkeli (i.a) antaa ohjeita uuden kahvilatoiminnan perustamiseen.

Kirjastolla on tärkeä rooli maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten (sekä myös laajemmassa merkityksessä aikuisten) kotoutumisprosessissa. On siis tärkeää, että maahanmuuttajaperheet löytävät kirjastopalvelut ja sitä myötä lapset pääsevät tutustumaan kirjastoon. Kirjastojen yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa on monesti juuri satutuokioiden järjestämistä, kun taas koululaisia tavoitetaan kirjavinkkauksen sekä lukudiplomien avulla.

Jotta maahanmuuttajaperheiden olisi helpompi tutustua kirjaston valikoimiin, on kirjastojen ja kotouttamistyön välinen yhteistyö erittäin tärkeää. Tällöin maahanmuuttaja-asiakkaat olisivat tietoisempia esim. monikielisestä kirjastosta ja sen siirtokokoelmista. Maria Bang kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan (2011), kuinka kirjastot ovat laissa kotoutumisen edistämisestä mainittu kotoutumista edistävänä palveluna, jota ei erikseen säädetä lailla.

Kirjastojen on myös hyvä olla selvillä, mistä maista heidän asiakkaansa tulevat, ja ottaa heidät huomioon niin paljon kuin mahdollista. Monille ihan vain tutun kielen näkeminen seinällä tekee tilasta kotoisamman. On myös hyvä olla tietoinen, millaisista taustoista asiakkaat tulevat. Jos heidän kotimaassaan ei kirjastossa ole ollut tapana käydä, koska se on esimerkiksi ollut maksullinen, eivät maahanmuuttajat mahdollisesti tiedä mahdollisuuksistaan suomalaisten kirjastopalveluiden kanssa.

3 KIELENKEHITYS JA KAKSIKIELISYYS

Tässä osiossa käydään läpi kielen kehityksen merkitystä lapsen elämässä sekä kieltä oppimisvälineenä. Tämän jälkeen käsitellään kaksikielistä lasta sitä, miten kaksi- ja monikielisyys määritellään nykyaikana. Viimeisenä käydään läpi suomi toisena kielenä -opetuksen merkitystä ja näkymistä varhaiskasvatuksessa.

3.1 Kielen kehitys

Kielen yhteys lapsen koko kehitykseen on tärkeä (Nurmilaakso, 2011, s. 31). Kieli on tärkeä oppimisväline, jolla lapsi hankkii ja varastoi muistiin erilaista tietoa. Lisäksi lapsi tarvitsee kieltä oman minänsä ja yksilöllisyyden ilmaisemiseen. Nurmilaakson (2011, s. 31) mukaan lapsen kielenkäyttöön lukeutuvat muun muassa ajattelu, tunteiden ilmaisu ja toiminnan ilmaiseminen. Lapsen puhetaidot kehittyvät yhdessä lapsen kielen kanssa.

Laakso (2003, s. 23, s. 33) kirjoittaa, kuinka lähtökohdat kielen kehitykseen ovat täysin biologiset. Heti syntymänsä jälkeen lapsi on kiinnostunut havaitsemaan ihmisääntä, ja vastasyntyneellä on halukkuus ja kaikki valmiudet sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Opetushallituksen laatimassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2023, s. 23) kieli on määritelty sekä oppimisen välineeksi että kohteeksi. Kun lapsi kasvaa, kasvaa myös kielen merkitys lapsen elämässä – kielestä tulee lapsen tärkein oppimisväline (Woolfson, 2003, s. 132–133). Siinä missä pieni vauvaa oppii pääasiassa tutkimalla ja kosketuksen kautta, kolmevuotiaalle lapselle kieli on noussut tehokkaaksi oppimisvälineeksi. Tämän takia on tärkeää, että lapsen kielellistä kehitystä tuetaan. Lasta tulisi kannustaa puhumaan ja käyttämään omaa kieltään.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan myös kielen keskeisestä asemasta lapsen kehityksessä, oppimisessa ja vuorovaikutuksessa (Opetushallitus, 2023, s. 31). Nämä kaikki kohdat ovat tärkeässä asemassa, erityisesti kun kieltä tarkastellaan monikulttuurisen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Paavola ja Talib (2010, s. 231) kirjoittavat siitä, kuinka lapsen oma äidinkieli auttaa vahvistamaan lapsen omaa identiteettiä ja kasvattamaan itsetuntoa. Oman äidinkielen kieltäminen lapselta vaikuttaa negatiivisesti lapsen itsetuntoon ja identiteetin kehitykseen.

3.2 Kaksikielinen lapsi

Smolander (2020, s. 339) kirjoittaa, että on hankalaa yksiselitteisesti määrittää käsitteitä moni- ja kaksikielisyys. Kyseisillä termeillä voidaan nimittäin viitata joko yksittäiseen henkilöön tai kokonaiseen ryhmään tai jopa yhteiskuntaan. Yhdeksi tavaksi määrittää termi on henkilö, joka jokapäiväisessä elämässään tarvitsee ja käyttää useampaa eri kieltä. Hassinen (2005, s. 16) antaa yhdeksi määritelmäksi, että kaksikielisiä ovat vain ne lapset, jotka ovat omaksuneet kaksi kieltä omassa kasvuympäristössään ennen neljättä ikävuottaan. Toinen tapa, jonka mukaan kaksikielisyys voidaan määritellä, sisältää kielten omaksumisiin ja -menetelmän, kielten tason, käyttäytymisen ja sen kuinka kieliin samaistutaan.

Dufva ja Pietikäinen (2009, s. 4) kirjoittavat, kuinka käsitys kaksi- ja monikielisydestä on muuttunut. Ennen kaksikieliseksi käsitettiin vain ne, jotka puhuivat kahta kieltä melkein äidinkielenomaisesti, kun taas nykytutkimuksissa puhutaan kaikkien olevan monikielisiä. Suomessa kouluissa opiskellaan useita kieliä oman äidinkielen lisäksi. Jokainen on päivittäin tekemisessä jonkun muun kielen kanssa, joka ei ole oma äidinkieli. Jos lapsi kuulee päivittäin jotain muutakin kieltä kuin omaa äidinkieltään, voidaan puhua monikielisestä lapsesta.

Smolander (2020, s. 340) kirjoittaa, että usein monikielisiä henkilöitä päädytään luokittelemaan sen mukaan, milloin he ovat alkaneet omaksua kieliä. Simultaanissa eli samanaikaisessa kaksikielisyudessa lapsi on alkanut omaksua molempia kieliään jo erittäin varhain, lähes heti syntymän jälkeen. Peräkkäisessä kaksikielisyudessa lapsi taas alkaa oppimaan toista kieltä joko vuoden ikäisenä tai kolmesta vuodesta ylöspäin. Peräkkäisestä kaksikielisyudesta myös toisinaan puhutaan toisen kielen oppijina (L2-oppijat).

3.3 Suomi toisena kielenä -opetus varhaiskasvatuksessa

Suomi toisena kielenä -opetuksen tarkoitus on rakentaa pohjaa lapsen toiminnalliselle kaksikielisuudelle yhdessä lapsen oman äidinkielen kanssa (Nissilä ym., 2006, s. 15). Sen on tarkoitus vahvistaa lapsen omaa monikulttuurista identiteettiä. Pärjätäkseen suomalaisessa yhteiskunnassa lapsi tarvitsee suomen kielen taitoja. Samalla on tärkeää, että lapsen omaa äidinkieltä ylläpidetään ja säilytetään.

Maahanmuuttajien määrän kasvun mukaan vuosien varrella myös tarve suomen kielen opetukselle heitä varten on kasvanut. Karasman (2012, s. 10–13) mukaan S2-tutkimus on mahdollista kattaa hahmottamaan useita eri tutkimussuuntia ja alue on mahdollista jakaa usealla eri tavalla. Kuviossa 2 näkyy yksi tapa jakaa S2-tutkimusta.

Kuvio 2. Yksi tapa jakaa S2-tutkimusta Karasman mukaan (2021, s. 10–13).

Tässä opinnäytetyössä sivutaan monia näistä aiheista, kuten maahanmuuttoa sekä sitä käsittelevää kirjallisuutta. Kuitenkin opinnäytetyön keskiössä ovat S2-kielen oppiminen ja opetus sekä siihen tarvittavat menetelmät. Näitä menetelmiä mietittäessä samalla puhutaan läheisesti kaksi- ja monikielisydestä ja sen merkityksestä lapsen kielen kehitykselle.

Kun lapsi aloittaa päivähoiton, jokaiselle lapselle laaditaan oma opetussuunnitelma. Tämä opetussuunnitelma laaditaan myös maahanmuuttajataustaisille lapsille. Seinäjoen kaupungissa lapselle laaditaan Maahanmuuttajalapsen oppimissuunnitelma, johon on sisällytetty S2-opetuksen henkilökohtainen suunnitelma (Seinäjoen kaupunki, 2017, s. 53). Varhaiskasvatussuunnitelma on myös saatavilla selkokielisenä, ja sitä päivitetään säännöllisesti yhdessä huoltajan kanssa. Seinäjoen kaupungin S2-opetussuunnitelman on laatinut opinnäytetyönä sosionomiopiskelija Petra Rantanen vuonna 2012 (Rantanen, 2012).

PIKI-kirjastojen suurimmassa kunnassa Tampereella varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi lapselle voidaan tarvittaessa kirjata tavoitteet ja toimenpiteet S2-suunnitelmaa varten eli suunnitelma suomen kielen oppimisen tueksi (Tampereen kaupunki, 2022). Suunnitelma laaditaan ottaen huomioon lapsen senhetkiset kielelliset taidot, sekä siihen kirjataan henkilöstön käyttämät konkreettiset toimenpiteet kielen tukemista varten.

Varhaiskasvatusopettaja voi käyttää suunnitelman laatimisen apuna esimerkiksi KieliPeda-työvälinettä. Kielitietoisien varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kommunikointi lapselle tärkeissä vuorovaikutustilanteissa ja -ympäristöissä (Turun yliopisto ym., 2020, s. 3). KieliPeda-työväline on kolmiosainen ja se käsittää varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen arviointia ja kehittämistä, monikielisen lapsen kielimaailman tarkastelemista yhdessä huoltajien kanssa sekä lapsen suomen kielen taitojen edistymisen seuraamista. Kaikkia näitä osioita ja periaatteita avataan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta (Opetushallitus, 2023).

4 KIRJASTO JA KIELENKEHITYKSEN TUKEMINEN

Tämän luvun pääaiheena on kirjallisuuskasvatuksen näkyminen kirjastossa. Aihetta tarkastellaan ensin kirjaston toiminnan sekä lapsitoimintaa ohjaavien lakien näkökulmasta, minkä jälkeen tarkastellaan toimintaa käytännön tasolla.

4.1 Huomioon otettavat lait ja asiakirjat

Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) avaa, kuinka yleisten kirjastojen tehtävänä on tarjota pääsy kulttuurisisältöön sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurillista vuoropuhelua. Nämä ovat erittäin tärkeässä roolissa erityisesti, kun tehdään toimintaa maahanmuuttajalasten kanssa. Lisäksi kirjaston tehtävä on edistää lukemista ja kirjallisuutta.

3–5-vuotiaat lapset ovat päivähoitoikäisiä ja näin ollen kuuluvat varhaiskasvatuslain alle. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) säätelee lapsen oikeuksista varhaiskasvatukseen, sen järjestämiseen ja tuottamiseen. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu antaa lapsille valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä. Tavoitteisiin kuuluu myös tukea jokaisen lapsen omaa kielellistä, uskonnollista, kulttuurillista tai katsomuksellista taustaa. Tärkeänä on siis varmistaa turvallinen varhaiskasvatusympäristö sekä edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua ja hyvinvointia.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (LOS) on astunut Suomessa lainsäätövoimaan 1991 lähtien. Se on ihmisoikeussopimus, joka koskee lapsia (Unicef, i.a.). Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle, eikä lasta saa syrjiä hänen vanhempiansa ulkonäön, alkuperän, mielipiteen tai muiden ominaisuuksien takia. Lapsilla on myös oikeus koulutukseen ja ilmaiseen peruskouluun. Vähemmistöryhmään kuuluvalla lapsella taas on oikeus omaan kulttuuriin, uskontoon ja kieleen. Jokaisella lapsella on siis oikeus varhaiskasvatukseen ja kouluun sekä oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Varhaiskasvatuslakiin perustuva Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (jatkossa VASU), on Opetushallituksen laatima valtakunnallinen määräys. VASU:ssa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteet (Opetushallitus,

2023). Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tavoitteet ja sisällöt ovat kuvattu oppimisen alueina, jotka on esiopetussuunnitelman mukaisesti ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Näistä yksi on ”Kielten rikas maailma”. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan lasten kanssa monipuolisesti lastenkirjallisuuteen ja erilaisiin tarinoihin. Lapsia myös kannustetaan keksimään tarinoita itse.

International Federation of Library Associations and Institutions (jatkossa IFLA) on kansainvälinen organisaatio, joka edustaa kirjastoihin ja tiedon ammattilaisiin lukeutuvia ihmisiä. Myös IFLA tekee tärkeää lasten- ja nuortenkirjastotyötä mahdollistaen monipuolisen ja korkealaatuisen palvelun (IFLA, i.a.). IFLAN tarkoitus on tuoda kirjastoja ympäri maailmaa yhteen, luoda ja ylläpitää selkeitä suuntaviivoja lasten- ja nuortenkirjastotyössä ja korostaa hyväksi koettuja käytäntöjä.

4.2 ERTE – Lasten ja nuorten lukemista edistävä erityistehtävä

OKM on perustanut lasten ja nuorten lukemista edistävien kirjastopalvelujen valtakunnallista erityistehtävää hoitavan yksikön, joka toimii Seinäjoen kaupunginkirjastossa (Oulun kaupunginkirjasto, i.a.). Seinäjoen Erten toimintaa rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Seinäjoen Erten tehtäviin kuuluu muun muassa lasten ja nuorten lukemista edistävien kirjastopalveluiden kehittämisen koordinointi ja tuki sekä kirjastojen, varhaiskasvatuksen ja koulujen yhteistyörakenteiden ja yhteistyömallien kehittäminen ja juurruttaminen.

Seinäjoki Erten tavoitteissa ei erikseen mainita maahanmuuttajataustaisia lapsia, mutta kohderyhmä nousee esille esimerkiksi hankkeissa (Kirjastot.fi, 2021). ”Lukutukea koulutien alkuaskeliin, 2020–2021”-hankkeen kohderyhmänä ovat olleet erityisesti pojat, maahanmuuttajat ja tukea tarvitsevat lapset.

Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriön antaman päätöksen mukaan erityistehtävää hoitavan Seinäjoen kaupunginkirjaston tehtäviä on kokonaisuudessaan seitsemän erilaista (Kirjastot.fi, 2020). Ensimmäisessä tehtävässä puhutaan lasten ja nuorten lukemista edistävien kirjastopalveluiden kehittämisen valtakunnallisesta koordinaatiosta ja tuesta. Näitä ovat muun muassa lukudiplomit, lukupiirit, satutuokiot sekä lasten- ja

nuortenosastojen tilojen kehittäminen. Näiden palveluiden mahdollistaminen ja tarjoaminen maahanmuuttajalapsille on erittäin tärkeä näkökulma, joka tulisi ottaa huomioon.

Toisena tehtävänä on luoda ja johtaa yleisten kirjastojen välisiä valtakunnallisia toimijaverkostoja sekä aktiivisesti kehittää näitä lasten ja nuorten lukemista edistäviä verkostoja ja niiden yhteistoimintaa (Kirjastot.fi, 2020). Lastenkirjastotyössä maahanmuuttajalasten osalta on myös hyvä olla tasoja, joiden kanssa kirjastot ja ERTE tekevät yhteistyötä.

Kolmantena kohtana nostetaan esille erilaisten yhteistyörakenteiden ja yhteismallien kehittäminen ja juurruttaminen kirjaston ja eri lukemista edistävien toimijoiden, kuten varhaiskasvatuksen ja koulun välillä (Kirjastot.fi, 2020). Tässä tärkeässä roolissa ovat erityisesti kirjastovierailut, kirjavinkkaukset, lukudiplomit sekä satutuokiot. Maahanmuuttajalasten kannalta tässä on tärkeää, että kirjastot tekevät yhteistyötä sellaisten päiväkotien, esiopetuksen ja koulujen kanssa, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia ja suomea toisena kielenä puhuvia lapsia.

Erten neljäntenä tehtävänä on toimia yleisten kirjastojen yhteistyötahona muun muassa opetushallituksen, Lukukeskuksen ja muiden lukemista edistävien kirjastoalan ulkopuolisten toimijoiden kanssa (Kirjastot.fi, 2020). Maahanmuuttajalasten näkökulmasta on hyvä miettiä yhteistyötahoja, jotka erikoistuisivat juuri heihin ja edistäisivät maahanmuuttajien ja kaksikielisten lasten lukemista.

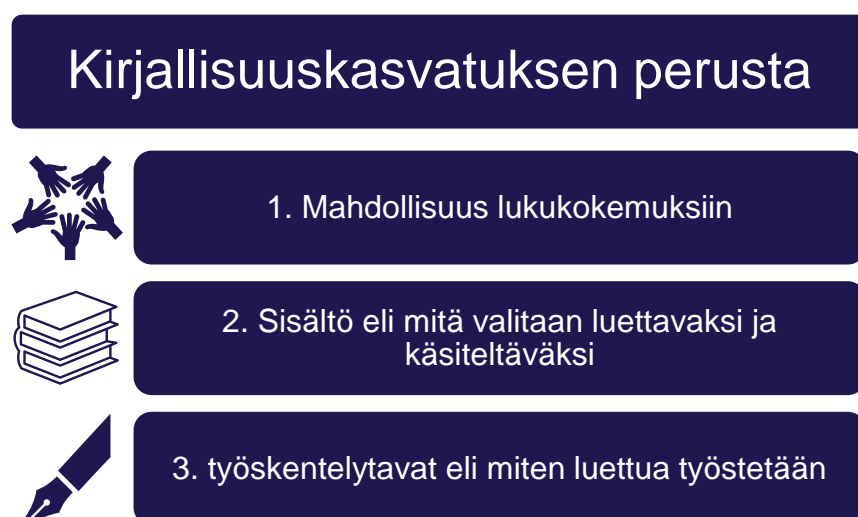
Viidentenä tehtävänä listalla on lasten ja nuorten lukemista edistävät valtakunnalliset kokeilut ja kehittämishankkeet. Erte vastaa kokeilujen ja kehittämishankkeiden suunnittelusta, toimeenpanosta, seurannasta sekä saatujen tulosten levittämisestä ja jalkauttamisesta (Kirjastot.fi, 2020). Kokeiluiden ja kehittämishankkeiden kohderyhmänä voisi käyttää maahanmuuttajalapsia sekä lapsia, joiden kotona puhutaan kahta tai useampaa kieltä. Yksi tällainen esimerkki on vuosina 2020–2021 toteutettu hanke ”Lukutukea koulutien askeliin”, jonka tavoitteena oli tuoda kirjastopalvelut entistä kiinteämmäksi osaksi varhaiskasvatusta ja tehostaa koulutietä aloittavien lapsien lukemista (Kirjastot.fi, 2021).

Erten kuudes tehtävä on kehittää lasten ja nuorten lukemista ja lukutaitoa edistävää osaamista (Kirjastot.fi, 2020). Tässä olisi tärkeää, että erityisesti lastenkirjastotyötä tekevät kirjastonhoitajat saisivat vinkkejä ja lisäkoulutusta, miten kohdata maahanmuuttajalapsia ja millä tavalla innostaa heidän lukemistansa ja lukutaitoa.

Viimeisenä eli seitsemäntenä tehtävänä on seurata ja levittää kansallista ja kansainvälistä tutkimustietoa (Kirjastot.fi, 2020). Erten olisi hyvä ottaa huomioon tässä myös maahanmuuttajataustaisuutta ja kaksikielisyyttä koskevat tutkimukset ja tuoda niitä esille. On tärkeää miettiä, miten nämä tutkimustulokset saataisiin kohderyhmän käsiin eli maahanmuuttajille.

4.3 Monikulttuurisuus kirjallisuuskasvatuksessa

Rättyä (2012, s. 5) määrittelee kirjallisuuskasvatuksen tavoitteiksi kirjallisuuden parin ohjaamisen, lukuharrastukseen innostamisen, lukukokemusten luomisen sekä lukuharrastuksen syventämisen. Esteettisten kokemusten lisäksi kirjallisuuskasvatus antaa lapsille erilaisia välineitä kirjallisuuden analysoimiseen ja kriittiseen lukemiseen sekä erilaista tietoa kirjailijoista, kuvittajista sekä kirjallisuuden lajeista ja historiasta. Kirjallisuuskasvatuksesta puhuessaan Rättyä (2012, s. 5–6) hahmottelee kolme kantavaa rakennetta kirjallisuuskasvatuksen perustaksi (kuvio 3).

Kuvio 3. Kirjallisuuskasvatuksen perustan kolme kantavaa rakennetta (Rättyä, 2012, s. 5–6).

Lasten kanssa tehdessä työtä ja satutuokiota tai muuta toimintaa suunnitellessa on hyvä pitää silmällä kolmiosaista määrä-sopivuus-mielekkyyssmallia, eli lyhyesti MSM-mallia, joka kehittää lasten kielellistä tietoisuutta (Aerila & Kauppinen, 2019). Mallissa kasvatetaan kirjatarjontaa sekä lisätään lukemista, mikä tarkoittaa, että luettavien tekstien määrä kasvaa. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa on tärkeää, että tekstiä löytyy monipuolisesti ja se on heille sopivaa. Tässä on hyvä pohtia erilaisia kirjallisuusvaihtoehtoja kuvakirjoista äänikirjoihin ja e-kirjoista selkokirjoihin.

Kun kirjallisuutta luetaan ja tarjotaan lapsille, yleensä sillä on jokin tarkoitus (Aerila & Kauppinen, 2019). Varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa monesti luetaan kirjallisuutta, joka sopii esillä olevaan vuodenaikaan tai teemaan. Monet luettavat kirjat saattavat käsitellä esimerkiksi ystäväyyttä, kiusaamista, pelkoja, ruokaa tai muutoksia perheessä. On myös paljon kirjallisuutta, joka käsittelee erilaisuutta, kulttuurien moninaisuutta ja monikulttuurisia perheitä. Toisinaan kirjallisuus saattaa käsitellä kielellistä vaikeutta ja lasten kokemuksia kuuluksi tulemisesta. Tällainen materiaali on ajankohtainen ja sopiva erityisesti maahanmuuttajalasten kanssa.

Viimeisenä mallissa puhutaan mielekkyydestä, joka saadaan oppimisympäristöjen ja erilaisten harjoitusten kautta, jotka tarjoavat eväitä yksilölliseen tarinoiden tulkintaan (Aerila & Kauppinen, 2019). Jo pienten lasten kanssa voidaan toteuttaa erilaisia harjoituksia kirjallisuuteen liittyen. Oppimisympäristönä satutuokit ovat lapsille mielekkäitä ja oivallinen tapa toteuttaa lukutuokio. Lasten kanssa voidaan tämän jälkeen suullisesti käydä läpi esillä olevan kirjan aihepiiriä, mutta lapset voivat myös piirtää tai maalata jotain kirjaan liittyvää. Tärkeintä on pitää tehtävät mielekkäinä ja merkityksellisinä.

Monille maahanmuuttajataustaisille suomen yleiskieli on vaikeasti ymmärrettävää, ja he voivat silloin turvautua selkokieleen. Kehitysvammaliiton (2023) mukaan selkokieli on suomen kielen muoto, joka on helpommin ymmärrettävää kuin yleiskieli. Se on yleiskieltä helpompaa ja yksinkertaisempaa, sillä sen sisältö, sanasto ja rakenne on mukautettu yleiskieltä ymmärrettävämmäksi. Suomessa on 650 000–750 000 ihmistä, eli 11–14 % väestöstä, jotka tarvitsevat selkokieltä päivittäin.

Selkokielen suurin tarve on niillä ihmisillä, joilla on vaikeuksia lukea ja ymmärtää yleiskieltä (Kehitysvammaliitto, 2023). Selkokieltä käyttävät monet iäkkäät ja muistisairaat sekä kehitysvammaiset henkilöt. Maahanmuuttajat, jotka opiskelevat suomen kieltä, hyötyvät erittäin paljon selkokielestä. Kun kirjastot käyttävät selkokieltä esitteissään ja julisteissaan, tämä auttaa maahanmuuttajia löytämään tarvitsemansa tiedon helpommin ja näin ollen maahanmuuttajat saavat suuremman höydyn kirjastonkäytöstä ja kirjaston palveluista.

Myös lapsille on tarjolla selkokielisiä kirjoja ja palveluita. Valtion erikoiskirjasto, saavutettavuuskirjasto Peliä tekee yhteistyötä yleisten kirjastojen kanssa ja tuottaa ja välittää kirjallisuutta helposti saavutettavassa muodossa, kuten äänikirjoina ja pistekirjoina (Celia, i.a.). Kirjastoille Celia tarjoaa helposti näkyviä ja saavutettavia materiaaleja ”selkishyllyihin” eli selkokirjahyllyihin. Celian palveluita voivat käyttää kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on vaikeaa lukivaikeuden, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Palvelut ovat täysin maksuttomia ja niiden käyttäjäksi voi liittyä paikallisessa kirjastossa tai koulussa.

4.4 Mediakasvatus ja digiohjaus

Mediakasvatus on taito, joka kuuluu jokaisen kirjastotyöntekijän perusammattitaitoon ja on koko kirjaston yhteinen tehtävä (Suomen Kirjastoseura, i.a.). Mediakasvatuksen avulla voidaan edistää yleisten kirjastojen tehtäviä, kuten monipuolisten lukutaitojen tukemista, varmistamista kansalaisten pääsyä tietoon ja kulttuurisisältöihin sekä yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edesauttamista (Alajärvi, 2020). Monilla kirjastoilla on laadittuna oma mediakasvatussuunnitelma.

Laajenevan digitalisaation myötä lapset kohtaavat ja käsittelevät digitalisuutta niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa (Väinä, 2023). Näitä taitoja tullaan tarvitsemaan niin ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, uusien asioiden oppimisessa kuin myös yhteiskunnassa toimimisessa, ja siksi digitaalinen osaaminen on tärkeää. Kun lapsilla on digitaalista osaamista, se myös edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan varhaiskasvatusikäisiin kohdistuvasta monilukutaidosta ja mediakasvatuksesta, sekä niiden merkityksestä lapsen kehityksessä

(Opetushallitus, 2023). Lapset tutustuvat mediaan ja sen eri muotoihin yhä varhaisemmassa iässä, ja siksi heille tuleekin opettaa turvallinen media- ja monilukutaito sekä mediakäyttäytyminen. Lisäksi lapsille on tärkeää opettaa tiedonhakua ja lähdekritiikkiä, kun he pääsevät tarvittavaan ikään.

Blogikirjoituksessaan Väinä (2023) nostaa esille, kuinka on tärkeää saada digi luontevaksi osaksi muuta toimintaa säilyttämällä lapsen aktiivinen rooli ja vuorovaikutus muiden kanssa. Kirjastoissa digitaalisuutta lapsi- ja nuorisotyössä voidaan hyödyntää esimerkiksi digilukudiplomin muodossa, kuten Anders-kirjastoissa Keski-Pohjanmaalla (Digilukudiplomi, i.a). Lukudiplomi on täysin digitaalinen, ja lapset pääsevät tutustumaan sen sisältöön erilaisilla digilaitteilla, samalla opetellen digitaitoja (kuva 3).

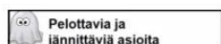
Roope Lipasti: Aavepartio yksin kotona (sarja)

Aavepartio-sarjassa koti täyttyy monstereista heti, kun äiti ja isä sulkevat oven perässään. Lasten perustama Aavepartio ryhtyy rakentamaan haamuille, ihmisusille, zombeille ja vampyyreille toinen toistaan kekseliämpiä ja hassumpia ansoja.

Kuva: WSOY

Katso saatavuus

Lisää Aavepartio-kirjoja

Kuva 3. Esimerkki digitaalisen lukudiplomin kirjavaihtoehdosta (Digilukudiplomi, i.a.).

Pienemmille lukijoille ja kirjastonkäyttäjille voidaan suunnitella mediasatutunteja, joissa tutustutaan median eri muotoihin tarinoiden ja leikin avulla. Satutunneilla voidaan hyödyntää lasten e-kirjoja ja äänikirjoja näyttämällä niitä esimerkiksi tabletilta tai heijastaen ne valkotalulle. Lisäksi tuokioissa voidaan käyttää esimerkiksi ääni- ja valoefektejä perinteisen lukuhetken tukena.

5 MENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen kohde sekä käydään läpi tutkimusmenetelmät, joita käytettiin tutkimuksen toteuttamiseen ja analysointiin. Tässä opinnäytetyössä ne ovat haastattelu ja palaute. Tämän lisäksi esitellään lyhyesti aikaisempia tutkimuksia aiheesta ja niistä saatuja tuloksia ja johtopäätöksiä.

Opinnäytetyöstä löytyy sekä tutkimuksellinen että toiminnallinen osuus. Toiminnallisen opinnäytetyön lopputuotoksena on esimerkiksi jokin opas, ohje, video tai tapahtuma, joka on tuotettu aiheesta kootun tiedon perusteella (Salminen-Tuomaala, 2019). Opinnäytetyön laadullisen tiedonkeruun jälkeen suoritetaan opinnäytetyön toiminnallinen osuus, joka on tässä opinnäytetyössä materiaalikassi kirjastoille sekä satutuokio kirjastoissa käyttäen hyödyksi kansioon tuotettuja materiaaleja.

Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lasten kanssa työskentelevien kirjastoammattilaisten koulutus ja kokemus suomea toisena kielenä puhuvien lasten kanssa sitä, miten nämä lapset otetaan huomioon kirjastossa järjestävissä tuokioissa. Tämän lisäksi tarkoituksena oli selvittää, millaista yhteistyötä kirjastot tekevät maahanmuuttajaorganisaatioiden sekä varhaiskasvatuksen kanssa S2-asioihin liittyen. Näiden ajatusten ja kysymysten pohjalta tuotettiin materiaalikassi kahteen eri kirjastoon, Tampereen Metson kirjastoon ja Hervannan kirjastoon, ja sen tarkoituksena oli tarjota kirjastoille välineitä S2-lasten kohtaamiseen ja kirjallisuuden opettamiseen kirjastoympäristössä.

Opinnäytetyön keskeisiä tutkimuskysymyksiä oli kaksi. Ensimmäinen kysymys oli, miten varhaiskasvatuksellinen S2-toiminta näkyy tutkimuskohteena olevissa kirjastoissa. Tätä kysymystä varten haluttiin tietää kirjastojen tarjoamasta S2-toiminnasta maahanmuuttajataustaisille lapsille sekä kirjastoammattilaisten kokemuksista maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa. Toinen tutkimuskysymys oli, millaisia välineitä tutkimuskohteena olevat kirjastot kaipaavat S2-lasten kohtaamiseen. Tähän kysymykseen saatujen vastausten pohjalta tuotettiin materiaalikassi satutunteja ja muita kirjastovierailuita varten.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä kirjaston lasten- ja nuortenosaston työntekijöiltä tietoa, miten S2 näkyy kielenä päiväkotiryhmien kirjastovierailuilla. Tämän vuoksi päädyttiin käyttämään kvalitatiivista tutkimusotetta sen sijaan, että olisi käytetty määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusotetta.

5.1 Haastattelu

Haastattelu on yksi tiedonkeruumenetelmä, jota käytetään tiedonhankintamenetelmänä laadullisessa tutkimuksessa. Haastattelumenetelmiä, joilla pyritään hakemaan vastauksia erilaisiin ongelmiin tai tutkimaan erilaisia ilmiöitä, on monia, mutta niistä yleisimmät käytössä olevat ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu sekä syvähaastattelu (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87). Haastattelussa tutkijan pyrkimyksenä on saada selville tutkimuksen aihepiiriin kuuluvat asiat omilta haastateltavilta.

Tutkimuksen tiedonhankintamenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Tähän menetelmään päädyttiin, sillä tutkimusotanta oli niin pieni, ettei lomakekyselylle olisi tarvetta. Lisäksi teemahaastattelu antoi mahdollisuuden haastattelun aikana nouseviin lisäkysymyksiin sekä tarkentaviin kysymyksiin.

Teemahaastattelussa haastatteliija on etukäteen valinnut teemat, joiden varassa edetään samalla kysymällä tarkentavia kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87–88; Eskola ym., 2018, s. 27–28). Haastattelumenetelmä pohjautuu haluun tietää, mitä joku ajattelee jostakin asiasta, joten sitä lähetään selvittämään kysymällä häneltä. Haastattelun etuna toimii mahdollisuus tarkentaa ja syventää kysymyksiä vastauksien perusteella. Haastattelu voidaan pitää lähes avoimena tai strukturoidusti etenevänä riippuen tutkimuksen toteuttajasta. Teemahaastatteluun etukäteen valitut teemat perustuvat tutkittavasta jo tiedettyyn eli tutkimuksen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87).

Haastattelujen toivotaan olevan luontevia ja rentoja keskustelun tapaisia tilanteita, joissa haastatteliija on vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, pitää katsekontaktia ja reagoi haastateltavan puheeseen esimerkiksi nyökkäyksin (Eskola ym., 2018, s. 28). Kuitenkin on

hyvä muistaa, että haastattelu on tavoitteellinen tilanne, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa, ja se toteutuu tutkijan aloitteesta.

Haastattelun kysymykset sanoitettiin niin, etteivät ne olleet johdattelevia ja haastattelut äänitettiin, litteroitiin ja analysoitiin käyttäen sisällönanalyysimenetelmää. Haastattelun litteroinnin jälkeen haastatteluäänitteet tuhottiin asianmukaisesti noudattaen tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä koskevia ohjeita.

Haastateltaviksi valikoitui neljä työntekijää kahdesta eri Tampereen kirjastosta, Metson pääkirjastosta sekä Hervannan kirjastosta. Kolme haastatteluista toteutettiin paikan päällä kohdekirjastoissa, yksi haastatteluista toteutettiin etäyhteydellä Teamsissa. Ensimmäinen haastatteluista toteutettiin 10.11.2021, toinen 7.12.2021. Aikarajoitusten takia kolmas ja viimeinen haastattelu toteutettiin 25.1.2022, jolloin kahta haastateltavaa haastateltiin samanaikaisesti. Kaikki haastattelut äänitettiin, minkä jälkeen ne litteroitiin ja äänitteet tuhottiin tutkimukselle eettisellä tavalla. Kaikki haastattelut kestivät noin yhden tunnin.

5.2 Palaute

Palautteella on tärkeä tehtävä auttaa näkemään, missä suhteessa tutkija on omaan työhön ja tavoitteisiin (Laaksonen, 2019). Lisäksi se auttaa pysymään oikeassa kurssissa perustehtävän kanssa. Jotta pystyttäisiin tuottamaan paras mahdollinen materiaalikassi, oli tärkeää saada palautetta alan ammattilaisilta, eli varhaiskasvatuksen henkilökunnalta sekä kirjaston työntekijöiltä. Näin ollen tultaisiin myös saamaan varhaiskasvatuksen näkökulmaa koskien heidän odotuksiaan S2-satutuokioilta ja maahanmuuttajalasten huomioimista kirjaston toiminnassa. Palaute koostui viidestä eri kysymyksestä ja se toteutettiin kirjallisena.

Ensimmäinen kysymys oli, mitä mieltä olet satutuokion kestosta. Suunniteltu toiminta ja sen kesto on tärkeä olla tiedossa etukäteen. Hyvin suunniteltu toiminta tulee pysymään aikarajoissa arvoidun keston kanssa, ja erityisesti lasten kanssa on hyvä pitää toiminta ytimekkäänä ja monipuolisena, jotta he jaksavat keskittyä toimintaan loppuun asti.

Toisena kysymyksenä esitettiin, mikä satutuokiossa toimi. On tärkeää tiedostaa mikä toimii ja ottaa positiivinen palaute vastaan. Silloin on selkeämpi näkemys kehittämiskohteista ja

voidaan miettiä, mitä parannettavaa toiminnassa on. Kolmas kysymys koski, mitä kehitettävää satutuokiossa on. Jos jokin asia ei toimi tai siinä olisi parannettavaa, siihen kannattaa kiinnittää huomiota. Korjaavan palautteen avulla voidaan pohtia toiminnan kehittämistä.

Neljäntenä kysymyksenä oli, millaista toimintaa toivot kirjastoon S2-lapsille. Viidentenä kysymyksenä taas oli, mitä toivoisit kirjaston S2-lapsille suunnattujen satutuokioiden sisältävän. Näillä kysymyksillä haluttiin selvittää varhaiskasvatuksen sekä kirjaston toiveita koskien kirjaston satutuokioita, joissa on mukana S2-lapsia.

Palautekysymykset jaettiin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle toiminnallisen satutuokion jälkeen. Niiden mukana jaettiin opiskelijan postitusosoitteella varustettu kirjekuori sekä postimerkki, jotta varhaiskasvatuksen henkilökunta voi postittaa vastaukset opiskelijalle. Kirjaston henkilökunnalle lähetettiin kyseiset kysymykset sähköpostin kautta.

5.3 Aikaisemmat tutkimukset

Mitä tulee suomi toisena kielenä -tutkimuksiin, erityisesti lapsiin kohdistuviin, suurin osa näistä tutkimuksista on toteutettu ammattikorkeakoulutasolla sosiaalialalla. Tämän lisäksi kielitieteessä on viime aikoina tutkittu S2-ilmiötä. Monet opinnäytetöistä kohdistuvat suomi toisena kielenä -tutkimukseen varhaiskasvatuksessa. Esimerkiksi Minna Kettunen ja Iiris Mäki Centrian ammattikorkeakoulusta kirjoittivat 2015 opinnäytetyön varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksista S2-opetuksesta (Kettunen & Mäki, 2015). Kohdepäiväkodin henkilöstö koki, että on vaikea toteuttaa erillisiä S2-tuokiota. Sen sijaan opetusta toteutettiin arjen tekemisten yhteydessä, yhdessä ryhmän muiden lasten kanssa.

Vuonna 2018 Elina Eerola Diakonia-ammattikorkeakoulusta suoritti opinnäytetyönsä suomi toisena kielenä -opetusmateriaalipakettina, joka tehtiin kohdepäiväkodin henkilökuntaa varten (Eerola, 2018). Opinnäytetyössä Eerola kysyi aluksi kohdepäiväkodin henkilökunnalta, millaista S2-materiaalia he kaipaisivat, ja lähti näiden toiveiden perusteella ideoimaan menetelmiä. Näitä ovat esimerkiksi suujumppaohjeet, yksinkertaistetut kuvat nimeämistä varten, tunnekortit ja lorukortit.

Myös kirjastoalalla on tehty opinnäytetöitä, joiden kohteena ovat olleet suomi toisena kielenä, maahanmuuttajat tai selkokieli. Suurin osa näistä opinnäytetöistä on kohdistunut aikuisiin tai lapsiin, jotka osaavat jo lukea. Varhaiskasvatusikäisistä ei tuntunut löytyvän juuri S2-aiheisia opinnäytetöitä kirjastoalalla.

Viivi Karttunen ja Tommi Mykkänen Oulun ammattikorkeakoulusta tekivät 2017 opinnäytetyön, jonka tarkoituksena oli päivittää suomi toisena kielenä -kirjallisuusdiplomi, joka oli osana maahanmuuttajalasten ja -nuorten lukemisen edistämistä Oulun kaupungissa (Karttunen & Mykkänen, 2017). Työ liittyi läheisesti Kirjasto kotouttamisen tukena -hankkeeseen. Työn tuloksena kirjallisuusdiplomin aineistot saatiin helpommiksi ja ajantasaisemmiksi, jolloin ne myös vastasivat paremmin S2-oppilaiden sekä opettajien tarpeisiin.

Vuonna 2020 Kirsi Rouvali Seinäjoen ammattikorkeakoulusta kirjoitti opinnäytetyönsä kaksikielisistä satutunneista, ja työn toimeksiantajana oli Monikielinen kirjasto (Rouvali, 2020). Tavoitteena oli tehdä jalkauttamisen suunnitelma laajemmin Suomen kirjastoihin. Opinnäytetyössä selvitettiin jo olemassa olevia kaksikielisen satutunnin malleja sekä laadittiin kirjastoille opaskirja satutuntien toteuttamista varten. Opinnäytetyön tuloksena tuotettuun "Opaskirja kaksikielisen satutunnin toteuttamiseen" on viitattu tämänkin työn teoriaosuudessa.

6 HAASTATTELUTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus alkoi yhteydenotolla Tampereen Metson kirjastoon ja Hervannan kirjastoon ja kysymällä heitä kohdekirjastoiksi tutkimusta varten. Kirjastoihin otettiin yhteyttä sähköpostitse, ja viesti sisälsi tiedot tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista, mitä tutkimus tulisi sisältämään, eli haastattelun ja toiminnallisen satutuokion, sekä arvion näiden toteutumisaikajankohdasta (liite 1). Sähköpostiviesti lähetettiin kirjastoille 26.5.2021.

Molemmat kirjastot suostuivat kohdekirjastoiksi, ja haastatteluajat sovittiin niiden kanssa loppuvuodeksi 2021 sekä vuoden 2022 alkuun. Ennen toiminnallisen satutuokion toteuttamista toteutettiin haastattelu kirjastoissa toimivien lasten- ja nuorten kirjastotyöstä vastaavien työntekijöiden kanssa. Haastattelujen tarkoitus oli selvittää kirjastojen tarjoamia palveluita maahanmuuttajalapsille sekä saada tietoa kirjastoammattilaisten kokemuksista S2-lasten kanssa työskentelemisestä. Haastatteluissa myös haluttiin kuulla kirjastoammattilaisten toiveita koskien kirjastoille kehitettävää materiaalikassia.

Ensimmäinen haastattelu toteutettiin paikan päällä 10.11.2021, toinen etäyhteydellä Teamsissa 7.12.2021. Kolmas ja viimeinen haastattelu toteutettiin paikan päällä 25.1.2022, jolloin aikarajoitusten takia kahta haastateltavaa haastateltiin samanaikaisesti. Kaikki haastattelut äänitettiin, minkä jälkeen ne litteroitiin ja äänitteet tuhottiin tutkimukselle eettisellä tavalla. Haastattelut kestivät noin yhden tunnin. Haastattelu koostui viidestä eri teemasta, joista jokainen sisälsi 3–5 kysymystä (liite 2).

Ensimmäinen teema koski toimintaa ja yhteistyötä. Tässä kysymyksessä puitiin S2- ja maahanmuuttajatoimintaa kaikkien kirjaston palveluiden ja toiminnan näkökulmasta. Samalla käytiin läpi eri tahoja, joiden kanssa kirjastot tekevät yhteistyötä. Toinen teema koski haastateltavan henkilökohtaisia kokemuksia S2-toiminnasta. Haastateltavilta tiedusteltiin, millaisessa kirjaston S2-toiminnassa he ovat olleet mukana. Lisäksi haluttiin tietää, olivatko he saaneet koulutusta koskien S2-toimintaa ja maahanmuuttajalasten kohtaamista ja kokivatko he tällaiselle koulutukselle olevan tarvetta.

Kolmannessa teemassa unohdettiin kirjaston tarjoamat palvelut yleisesti ja keskityttiin kohderyhmään, joka tässä opinnäytetyössä on 3–5-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset S2-

lapset. Tutkimuksessa haluttiin selvittää lasten kielitaustoja sekä sitä, miten S2-lapset huomioidaan varhaiskasvatusryhmien kirjastovierailuilla vai huomioidaanko heitä erityisellä tavalla. Lisäksi haluttiin selvittää lasten mahdollisia kielitasollisia eroja ja sitä, miten ne huomioidaan kirjastovierailuilla ja satutuokioissa.

Neljäs teema koski lapsille pidettyjä satutuokioita ja niiden toteuttamista. Tutkimuksessa haluttiin tietää, millaisia nämä tuokiot ovat ja millaista materiaalia kirjastot käyttävät satutuokioissa. Lisäksi haluttiin selvittää, mitkä kielelliset asiat painottuvat erityisesti 3–5-vuotiaiden lasten tuokioissa. Viides ja viimeinen teema koski sitten tulevaa materiaalikassia. Haastateltavilta kysyttiin, mitä he toivoivat paketin sisältävän ja olisiko mitään erityistä huomioonotettavaa materiaalikassia laadittaessa.

Haastattelut alkoivat lyhyellä työntekijän esittäytymisellä, jonka jälkeen siirryttiin itse haastattelukysymyksiin. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, joten haastateltavat eivät olleet tietoisia kysymyksistä etukäteen.

6.1 Toiminta ja yhteistyö

Haastattelujen ensimmäinen teema koski kirjastojen S2-toimintaa ja yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Kyseinen teema koostui neljästä eri kysymyksestä aihealueeseen liittyen (liite 2). Ensimmäiseen kysymykseen koskien kirjaston S2-toimintaa yleisellä tasolla, ei vain lasten- ja nuortenkirjastotyön näkökulmaa, vastauksia saatiin monipuolisesti, kunhan ensi vähän pohdittiin tarkemmin S2-toiminnan sisältöä.

Hyvin suuri osa S2-työstyä nivoutui muuhun toimintaan. Lähikoulujen kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä esimerkiksi ottamalla lasten kielitausta huomioon kirjavinkkausta ja suunnitelmia räätälöitäessä koululaisryhmää varten. Koululaisille voitiin myös esitellä omankielisiä kirjoja.

Tietysti onhan siis esitelty näin, että ei vinkattu, mutta aina yritetty mukauttaa ohjelma sitten sen mukaan, et jos tietää, että on ihan kokonaan S2-luokka tai et siel on mukana semmosia, jotka osaa huonosti suomea. (H3)

Tämän lisäksi kirjastot pitivät yllä kielikahvilatoimintaa. Kirjaston ulkopuolella järjestettiin satutuokioita maahanmuuttajaperheille. Toisinaan maahanmuuttajaäitien kerho kokoontui

kirjastolla. Lapsille oli suunniteltu ryhmäkäyntejä, sekä Hervannassa toteutettiin pienten taidekaari, joka on suunnattu 5-vuotialle.

Myös kirjastojen kokoelma tuli esille tämän kysymyksen yhteydessä, sillä kirjastoilla oli monipuolinen vieraskielinen kokoelma ja kirjastot tekivät useasti siirtokokoelmapyyntöjä Monikieliseen kirjastoon. Lisäksi mainittiin helppolukuiset selkokirjat.

Molemmat kirjastot totesivat, että heillä on työntekijä, joka vastaa kirjaston S2-toiminnasta. Metsosta löytyi aikuisten puolelta nimetty henkilö, joka vastaa kirjaston maahanmuuttajatyöstä. Hän vastaa maahanmuuttajatoiminnan järjestämisestä sekä valikoi aikuisten ja lastenkirjat ja hankkii ne. Isojen kielten yhteydessä saattaa olla kaksi valitsijaa. Tämän lisäksi kaupungin maahanmuuttajatyöryhmässä on mukana yksi kirjastonhoitaja.

Kirjastot tekivät hyvin paljon yhteistyötä kaupungin eri toimijoiden kanssa, jotka tekevät maahanmuuttajatyötä. Erityisesti kulttuuritoimijoiden kanssa tehtiin paljon kampanjoita tai tilaisuuksia, jotka ovat monesti yhden kerran projekteja.

Ku mulle tuli mieleen sellanen projekti, että maahanmuuttaja perheille tarjottiin eri kuukausina niitä käyntejä esimerkiksi tuolla muumimuseossa. - - Ja ne oli kutsuttu silloin nimenomaan silloin sinne muumimuseoon, et ne pääse sinne ilmaiseksi. Niillä oli se oma opas siinä ja sitte tota oltiin liikkuvan kirjaston kanssa siellä tarjoamassa sekä niitä somalinkielisiä kirjoja, että tietysti muuta kaikkee helppolukuisia tämmösiä kirjoja ja aineistoja mitkä sopis niille. Sit meillä oli jotain värityskuvia ja jotain tämmöst muutakin puuhaa siinä siitte. (H3)

Tämän lisäksi nostettiin esille esimerkiksi Naistari ja Kototori, joka tunnetaan myös nimellä L8, sekä SPR:n kielikahvila. Kirjastojen työntekijöitä oli ollut esittelemässä kirjastoja ja niiden toimintaa maahanmuuttajille. Lisäksi toimijoille on viety siirtokokoelmaa, johon sisältyy esimerkiksi ensikirjoja, paksulehtisiä kirjoja, CD-levyjä ja kasetteja. Yksi lapsia koskeva toiminta, joka mainittiin, oli vauvabaana.

--Esimerkiksi toi vauvabaana. Tai tämmönen vauvan päivän tapahtuma, mikä on tossa Hämeenpuistossa aina syksysin, Niin siinä esimerkiksi on ihan hyvin tavotettu tämmösiä maahanmuuttajaitejäkin ja pystytty näyttää siinä, että meillä on ensikirjoja monillakielillä lapsille ja muuta sellasta. (H4)

Päiväkotien kanssa tehtiin myös monipuolisesti yhteistyötä, kuten kirjastokäyntejä, lainauskäyntejä sekä satutunteja, joihin päiväkotiryhmät saivat osallistua. Tämän lisäksi järjestettiin myös erilaisia lasten tapahtumia, kuten edellä mainittu Pienten taidekaari. Hyvin paljon yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa oli aineistopohjaista. Kirjastot keräsivät varhaiskasvatukselle erilaisia kirjakasseja tai esimerkiksi englanninkielisiä kirjapaketteja. Moni tästä aineistosta tilattiin Monikielistä kirjastosta, jolloin kysyttiin tietyn kielistä tai tietyn tasoista aineistoa.

Esimerkiksi tavu- tavukirjoja saatetaan kerätä tai jotain, jotain muuta. Se aineisto on se kaikkein niiku yleisin. (H2)

6.2 Henkilökohtaiset kokemukset S2-toiminnasta

Haastattelun toinen teema käsitteli työntekijöiden henkilökohtaisia kokemuksia S2-toiminnasta. Tämä aihe sisälsi kokonaisuudessaan viisi eri kysymystä (liite 2). Haastateltavilla oli monipuolisesti kokemusta S2-toiminnasta kirjastoissa, mutta koronan myötä kirjaston tarjoama toiminta on ollut vähissä.

Haastateltavat olivat olleet monipuolisesti mukana kirjastojen erilaisessa S2-toiminnassa. Tähän sisältyivät muun muassa vinkkaukset, kirjastokäynnit, satutunnit sekä äiti-lapsikerhot sekä Pienten taidekaari. Hervannan kirjastolla oli ollut aikomuksia vahvistaa yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa, sillä sieltä löytyisi pedagogista ja henkilökohtaista tietoa lasten kielen kehityksestä ja vaikeuksista. Vahvistetulla yhteistyöllä voidaan parantaa kirjastojen tarjontaa varhaiskasvatukselle.

...mukana, niin varmaan nää vinkkaukset, kirjastokäynnit, satutunnit, et siinä nyt ainakin. (H1)

Tämän lisäksi vinkkausta on suoritettu aikuisten osalta S2-ryhmille tai ryhmille, joissa oli mukana maahanmuuttajia. Työntekijät ovat myös olleet mukana maahanmuuttajapainotteisissa tapahtumissa. Tässä kohdassa eri erikseen mainittu mitään tapahtumaa vaan puhuttiin yleisellä tasolla erilaisista tapahtumista, joihin maahanmuuttajataustaiset ihmiset osallistuvat.

Toisessa kysymyksessä käsiteltiin haastateltavien henkilökohtaisia kokemuksia S2-lasten kanssa työskentelemisestä. Kaikki kokivat tien mielekkääksi ja palkitsevaksi. S2-ryhmät ovat monesti pienempiä, joten on helpompi keskustella yksityiskohtaisemmin ja pystytään tiettyihin pikkuasioihin, joihin ei pystytä isojen ryhmien kanssa. Lasten kanssa täytyy aina olla kärsivällinen, selkeä ja johdonmukainen.

Mutta sit pienryhmissä usein sit just pystytään usein niistä jutteleen, että minkälainen kirja esimerkiksi juuri sinulle sopisi tai joskus voi vaikka sen tunnin jälkeen suositella vielä jotain, antaa semmosia spesifimpiä lukusuosituksia ja muuta nii. Sellaset on ollu kivoja. (H4)

Mut se on niin kauheen palkitsevaa sitten kun, kun lapset on niin välittömiä niin sitte ku lapsi tulee ymmärretyksi nii se aina jotenkin... must tuntuu, että, et lapsilla jotenkin tuo katse oikein kirkastuu ku he tulee ymmärretyksi, että. Vitsi että tää outo kirjaston aikuinen, joka puhuu outoo kieltä ymmärsi mitä mä haluan. Ja se on ihan mahtavaa. (H2)

Haastateltava 1 kertoi, ettei jotenkin ollut tarkemmin eriteltyt tekevänsä S2-työtä maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa, vaan se on sitä omaa työtä riippumatta siitä, onko kyseessä suomenkielinen tai maahanmuuttajataustainen lapsi. S2-työ tulee myös haastateltavien mukaan enemmän esille kouluikäisten kuin varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa.

Kolme viimeistä kysymystä käsittelivät mahdollista S2-koulutusta. Olivatko haastattelevat saaneet mahdollista S2-koulutusta, kokivatko he sille olevan tarvetta ja oliko heillä tietoa tällaisen koulutuksen saatavuudesta. Kukaan haastateltavista ei ollut saanut mitään varsinaista koulusta S2-aiheesta, mutta joitakin luentoja mainittiin. Lisäksi haastateltavat pyrkivät pääsemään koulutuksiin, jotka sivuavat aihetta. Näitä ovat esimerkiksi luennot erityisryhmistä, lukivaikeuksista sekä selkokirjoihin ja Celiaan liittyvät koulutukset.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että S2-koulutus olisi hyödyllinen. Haastateltavat tuumivat, että tällaista koulutusta on mahdollisesti saatavilla toisen instanssin koulutuksena. Lisäksi PIKI-kirjastojen kehittämiskirjasto tarjoaa Aspa-ajokorttia, eli asiakaspalvelu-ajokorttia, joka sivuaa S2-aihetta. Aspa-ajokortti on PiKe-alueen kirjastolaisille suunnattu asiakaspalvelun palveluosaamisen paketti (Alueellinen kehittämistehtävä Tampere, i.a.).

Aspa-ajokortin suoritusohjeet löytyvät PiKen sivulta. Seinäjoen Erte nostettiin esille mahdollisena järjestäjänä.

Seinäjoen se Erte varmaan vois alkaa järjestää, että. Ainaki mä aattelin et jos, jos mä tarvisin tämmöstä koulutusta ja mä mieltisin et mistä sitä on nii mä ehkä tarttuisin sieltä tai kysyisin että tiedättekö. (H3)

6.3 Kohderyhmä

Haastattelun kolmannessa teemassa käsiteltiin itse materiaalikassin kohderyhmää, eli 3–5 -vuotiaita S2-opetusta saavia maahanmuuttajalapsia (liite 2). Haastateltavilta haluttiin tietää lasten kielitaustoista, kirjastolla käytössä olevia kielen tukemisen menetelmistä sekä eroista lasten kielellisissä taidoissa ja siitä, miten ne huomioidaan erikseen ryhmien kirjastovierailuilla.

Maahanmuuttajataustaiset lapset tulevat monipuolisista kielitaustoista. Kuviossa 4 näkyy haastattelussa mainittuja kieliä. Moni näistä kielistä tuli esille useamman haastateltavan kanssa, mikä viittaa kielten moninaisuuteen Tampereen kaupungissa sekä kirjastojen asiakaskunnassa. On hyvä ottaa huomioon, että ukrainan kieltä ei kukaan maininnut, sillä kaikki haastattelut toteutettiin ennen Venäjän hyökkäystä Ukraina. Jos haastattelut olisi toteutettu 2023, olisi kieli varmasti noussut esille.

Bosnia	Dari	Kiina	Arabia
Englanti	Persia	Somali	Swahili
Japani	Thai	Vietnam	Venäjä

Kuvio 4. Haastateltavien mainitsemat kirjastossa käyvien lasten kielitaustat (Pearson, 2023).

Kuitenkin haastateltavat kertoivat, että heidän on vaikea tietää lasten kielitaustoja, elleivät opettajat tai ohjaajat sitä erikseen mainitse. Tämän myötä on myös vaikea tietää, tulevatko lapset esimerkiksi kaksikielisistä perheistä, joissa yksi vanhemmista puhuisi suomen kieltä, vai täysin maahanmuuttajataustaisista perheistä. Haastateltava 4 lisäksi nosti esille, että on kirjastojen etu, että he eivät tunne asiakkaidensa ulkopuolista elämää ja pystyvät näin ollen toimimaan neutraalina laitoksena.

Tai palautusautomaateista sen viimeistään sitten huomaa. Että mikä liikkuu, et mitä sitten palautuu. Kaiken kaikkiaan voisin sanoa, että aivan laidasta laitaan täältä löytyy kieliä. (H2)

Opettaja saattaa joskus kertoa, jos se liittyy siihen tilanteeseen esimerkiksi, että kuinka kauan se lapsi on ollut suomessa tai mitä kaikkia muita kieliä hän sitte osaa ja. Ja tota eihän se lapsi itse ehkä halua sitä kertoa tai. (H3)

Kielentukemisen menetelmistä selkeästi eniten esille nousi selkosuomi ja selkeästi puhuminen. Hervannan kirjastosta löytyvät myös lasten tietokirjaosastolla pienet opastekuutiot, jossa on aiheeseen liittyvä kuva. Aineistoissa nousi esille lukeville lapsille selkokirjat sekä helppolukuiset kirjat. Myös äänikirjat ja Celian tarjoamat palvelut nostettiin esille. Haastateltavat kertoivat, että varhaiskasvatuksen ammattilaisilla ja opettajilla on monesti toiveena, että lapsille puhuttaisiin suomen kieltä, vaikka he taitaisivat esimerkiksi englannin kielen. Jos lapsi ei tämänkään jälkeen ymmärrä, niin vasta sitten siirryttäisiin englannin kielen käyttöön.

Et yritetään, ehkä ne oppitunnit ja käynnit on siis sen tyyppisiä, että siellä ajatellaan et siel kehitetään samalla myös sitä suomenkielistä asiointia. (H3)

S2-lasten kanssa työskentelystä haastateltavat nostivat esille asioita, joita voidaan yleistää kaikkien lasten kanssa työskentelyyn. Lapsia tulee kuunnella ja heidän kanssaan on hyvä jutella. On tärkeää ottaa tilanteeseen aikaa olemalla siinä koko ajan läsnä ja varmistamalla, että molemmat osapuolet ovat ymmärtäneet toisiansa. Tämän lisäksi lasten kanssa on tärkeä olla kärsivällisiä ja esimerkiksi käydä läpi asioita käytännön kautta.

Nii se semmonen kärsivällisyys ja se että varmistaa, että on itse ymmärtänyt mitä lapsi haluaa ja sitten että lapsi ymmärtänyt mitä on selittänyt. (H2)

Päiväkotiryhmien todettiin olevan omatoimisia kirjastovierailuilla, joten S2-lapsia ei välttämättä aina huomioitu erityisellä tavalla. Jos kuitenkin kyse oli kirjavinkkauksesta tai satutuokiosta, varhaiskasvatuksen väen pyynnöstä S2-lapsia huomioitiin näissä tilanteissa ja saatettiin esimerkiksi kerätä aineistoa heille etukäteen. S2-lapsille on hyvä puhua yksi kerrallaan selkeästi ja käyttää selkokieltä. Tilanteiden tullessa lapsi ryhmille voitiin myös etsiä erikielistä kirjallisuutta ja näyttää fyysisesti, miltä se näyttää.

Usein sitten nää S2-ryhmät on pienempiä nämä ryhmät niin sitte saattaa ihan niikun tavallaan ottaa lapsi kerrallaan, että "hei oletko sinä koskaan käynyt kirjastossa", eikä sillee et "ootteks työ koskaa käyny". (H2)

Jos taas lapset kävivät kirjastossa vierailulla perheiden kanssa tai muuten omatoimisesti, heitä ohjattiin ja autettiin aineiston löytämisessä. Tilanteiden tullessa lapsiryhmille voitiin myös etsiä erikielistä kirjallisuutta ja näyttää sitä fyysisesti, miltä se näyttää. Tämä oli monista lapsista mielenkiintoista.

Ja sit se, että ku kirjaa luetaan takaapäin nii, sehän on aika sellanen jännä elämys ihan kenelle hyvänsä. Et miten kaikki muuttuu aivan peilikuvaksi, ku luet takaa päin alkaen sitä kirjaa. (H3)

Lasten kielellisissä taidoissa löytyi paljon eroja. Esimerkiksi kouluisten kesellä oli monia, jotka osasivat vain muutamia sanoja, kun taas varhaiskasvatusikäiset saattoivat olla lähes täysin kaksikielisiä. Monesti vierailujen aikana pyrittiin selvittämään lasten kielellisiä taitoja, jotta se voitiin ottaa huomioon puheessa sekä vinkattavan materiaalin tarjoamisessa.

6.4 S2-tuokiot

Tämän osion alkuperäinen tarkoitus oli käsitellä S2-tuokioita, mutta jo ensimmäisen haastattelun edetessä pian tuli selville, etteivät kirjastot järjestä erillisiä S2-tuokioita. Niinpä kaikissa haastatteluissa puhutaan vapaasti satutuokiosta ja kirjastokäynneistä, jotka on suunnattu kaikille lapsille ja joihin S2-lapset ovat monesti integroituina.

S2-lapset osallistuivat ryhmän mukana satutuokioihin ja erillisiin lapsille suunnattuihin tapahtumiin. Pienten lasten Taidekaari nousi esille uudestaan näiden kysymysten puitteissa. Taidekaari on suunnattu 5-vuotiaille lapsille, ja siinä kirjastokäynti aloitettiin lukemalla satu,

joka toimi pehmeänä laskuna kirjastovierailuun. Tämän jälkeen tehtiin moniaistisia tehtäviä, kuten koskettelukirjan tunnustelua ja erilaisten äänien kuuntelua, jolloin samalla tuotiin erilaiset kirjastoainetyypit lapsille tutuiksi. Tämän jälkeen kierreltiin kirjastotilassa vapaasti ja reitti loppui aarrejahtiin, jossa lapset saivat etsiä Kirjatti-naamarin vihjeiden perusteella.

Et se on semmonen niiku, semmonen toiminnallinen kirjastokäynti, minkä ideana on niiku se et jollain lailla se kirjastoympäristö tulee tutuks et sit se semmonen moniaistinen lähetystymistapa ja juuri se et kirjastoainestoa on nii monenlaista. (H4)

Ja sitte ihmetellään erilaista aineistoa, että kuinka erilaisia voi olla kun on hyvin valtavia kirjoja ja sitten on hyvin pikkuruksia kirjoja ja paksulehtisiä ja silkinsileitä lakikirjoja. (H2)

Kirjatti-hahmo toimii Tampereella kirjaston maskottina lastenkirjastotyössä (kuva 4). Sitä myös hyödynnetään paljon satutuokioissa ja kirjastovierailuissa. Kirjatti löytyy kirjastoista myös käsinukkena, jonka avulla tutkitaan kirjastoa ja tutustutaan kirjoihin.

Kuva 4. Pikikirjastojen maskottihahmo Kirjatti (PIKI-kirjastot, i.a.).

Satutunteja vedettiin kirjastoissa vaihtelevasti, esimerkiksi Hervannassa kerran kuussa. Yleensä satutuokiolla oli yksi tai kaksi vetäjää. Monesti satutuokiossa oli jokin kantava teema, kuten joulu tai talvi. Satutuokioihin osallistui arviolta 2–5-vuotiaita lapsia ja ne olivat kaikille avoimia. Varhaiskasvatusryhmät ilmoittautuivat niihin erikseen, ja monesti ryhmien ikäjakamat otettiin huomioon satutuokion aineistoa valittaessa.

Koskien 3–5-vuotiaiden kielellisiä painopisteitä satutuokiossa haastateltavat nostivat esille kielellisen leikittelyn. Tästä esimerkkinä nostettiin nonsense-runot, joita lapset eivät välttämättä osaa itse tuottaa, mutta tykkäävät kuunnella kielen solmuun laittavia runoja. Koettiin myös, että lasten kanssa tärkeää on eläytyminen sekä lasten tasolla pysyminen sekä kielellisesti että fyysisesti. Pitkiä puheita tulisi välttää lasten kanssa, ja lapset tarvitset jotain tekemistä tuokioissa, sillä he eivät jaksakaan vain katsoa ja kuunnella.

Että mä oon oppinu kantapään kautta sen että jos mä haluan että mua kuunnellaan satutunnilla, niin mä istun lattialla. Että mä oon niiku samalla tasolla heidän kanssaan. Että sitte ku mä istun siellä korkeella jossain tuolissa mä oon vähän sellainen, etäinen hahmo siellä. (H3)

Siinä korostuu kyllä se, et pitää olla sitä kuvallista aineistoo, kun noiden pienten kanssa toimitaan, et just jotakin näytettävää aina väliin tai semmosta, että he pääsee kiertelemään kokeilemaan, tekemään. (H4)

6.5 S2-materiaali

Haastattelu päättyi kysymyksiin koskien opinnäytetyön materiaalikassia, joka oli tulossa kirjastoille opinnäytetyön lopputuotoksena. Kysymykset liittyivät haastateltavien toiveisiin materiaalista: mitä asioita opinnäytetyön tekijän tulisi ottaa huomioon materiaalikassia tehtäessä ja minkäikäisille materiaali haluttaisiin suunnattavan.

Materiaalikassin toivottiin olevan helposti sisäistettävä, jotta sen pystyisi ottamaan käyttöön nopeasti ja sitä voisi käyttää kuka vain. Lisäksi toiveena oli, että materiaalikansio tulisi olemaan monipuolinen, ja sen haluttiin sisältävän erityisesti liikunnallisia mahdollisuuksia. Myös kuvallinen aineisto nostettiin esille ja tunneasiat nousivat merkittävänä tekijänä opiskelijan esimerkkimateriaalin myötä.

Että se, kun pienet lapset joutuu istuu täällä ainakin jonkun aikaa edes paikallaan, ku ne kuuntelee sitä satua tai kuuntelee ku me kerrotaan, että tervetuloa kirjastoon. Nii tähän liittyy ihan tosi vähän semmosta liikuntaa. Et sehän se tekee ne ihan kauheen levottomaks. Ku ne ei pääse hyppimään, eikä pommimaan mitä pieni lapsi halausi tehdä kokoajan. (H3)

Meilläkin tosiaan on useempi ihminen, joka niinkun tavallaan osallistuu satutuntien vetämiseen, tai ylipäätänsä tämmöseen et sit jotenki ehkä, että ne

olis semmosia niinkun. Tietysti no, monikäyttöisiä. Jotenki nii, et niitä olis helppo silleen niinkun eri ihmisten käyttää. (H1)

Erytishuomiona haastateltavat nostivat esille kirjaston merkityksen erityislaatuksena paikkana, jonka pääasiana on lukemisen edistäminen ja kielitaidon tukeminen. Kirjaston tehtävä ei niinkään ole toimia opetus- ja kasvatustehtävissä, kuten varhaiskasvatuksen ja koulun, vaan olla paikka, johon lapset voivat tulla uudestaan oppimaan lisää kirjallisuudesta. Lisäksi toivottiin, että materiaalikassin aineisto olisi muokattavissa käytettäväksi helposti kirjaston koosta riippumatta.

Me pyritään pitämään kirjasto kivana paikkana, että sitte tänne palataan myöhemminkin ja sitä kautta me sitte päästään ujuttaan kirjallisuus kaikille elämään. (H2)

Et semmonen yleispätevyys, että se olis sovellettavissa pieneen kirjastoon, isoon kirjastoon. (H4)

3–5-vuotiaat olivat haastateltavien mielestä hyvä kohderyhmä materiaalikassille. Tämän lisäksi esille nousivat erityisesti esikoululaiset, joita voidaan jo haastaa kielellisillä tehtävillä ja lukutehtävillä. Tämän lisäksi myös alakoulun nuoremmat luokat voisivat hyötyä omasta materiaalikassista. Alle kolmevuotiaat harjoittelevat vielä oman kielen puhumista, joten heitä ei huomioitu tässä, vaan kohderyhminä nousivat esille lukemista harjoittelevat esikoululaiset sekä alakoulun alemmat luokat.

7 MATERIAALIKASSIN JA TOIMINNALLISTEN SATUTUOKIOIDEN KUVAILU JA ARVIOINTI

Haastattelujen jälkeen alettiin suunnittelemaan materiaalikassia. Sisältöä varten oli kehitteillä jo muutamia erilaisia sisältöjä, mutta haastattelujen myötä saatiin uusia ideoita materiaalikassia varten. Kun materiaalikassin sisältö oli saatu suunniteltua, alettiin toteuttamaan toiminnallisia satutuokioita. Ensimmäinen satutuokio toteutettiin Metson kirjastossa 27.4.2022. Toinen toiminnallinen tuokio toteutettiin Hervannan kirjastossa 31.10.2022. Toiminnallisten tuokioiden jälkeen päiväkotiryhmiltä kerättiin palaute fyysisenä kirjelähetyksen kautta. Kirjastoilta palaute kerättiin sähköisessä muodossa.

7.1 Materiaalikassi

Materiaalikassi koostuu kokonaisuudessaan seitsemästä erilaisesta osasta, joilla on jokaisella oma aiheensa ja teemansa. Kassin aineisto on kehitetty opiskelijan omien ideoiden sekä haastateltavien toiveiden perusteella.

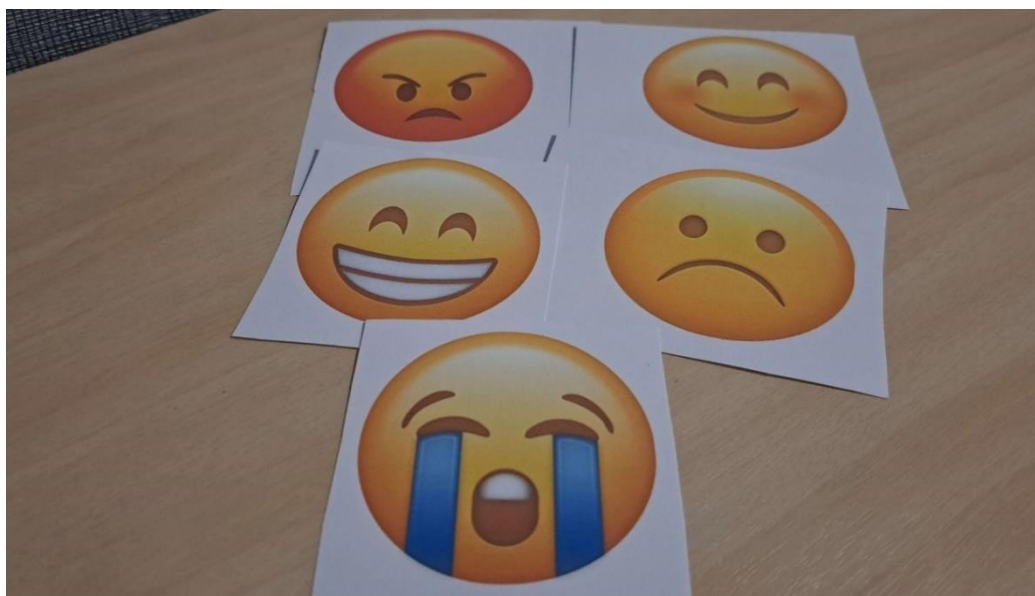
Ensimmäisenä materiaalikassista löytyvät lorutuskortit (kuva 5). Lorut ovat loppusointuisia, ja lasten on tarkoitus keksiä, mikä sana lorusta puuttuu. Lorut ovat pääasiassa kirjastoaiheisia, mutta käytössä on myös muita sanoja, joita lapset opettelevat ja käyttävät arjessaan, kuten eläinsanat ja vaatesanat.

Kuva 5. Esimerkkejä lopullisista lorutuskorteista (Pearson, 2023).

Varhaiskasvatukselta saadun palautteen myötä lorukorttien toiselta puolelta löytyy kortin puuttuva sana. Lasten on näin helpompi keksiä puuttuva sana, kun se on yhdistetty kuvaan. Lorutuskortteja voidaan käyttää erikseen tai esimerkiksi voidaan lukea kirja ja sitten lorutellaan kirjassa olevia aiheita, esimerkiksi eläimiä.

Toisena materiaalikassissa on tunnekortit sekä ”Kirja Kirjasen” tarina. Tarinan aiheena on kirjaston käytön opettelu ja kirjan käyttäminen sekä kohtelu. Lisäksi puhutaan kirjan tunteista. Kirja on iloinen, kun sitä luetaan. Kirja on surullinen, kun sen sivuja taitellaan tai revitään. Jos kirja menee rikki, sitä ei saa korjata itse, vaan se tulee palauttaa kirjastoon. Tarinan yhteydessä olevat tunnekortit tukevat ”Kirja Kirjasen” tarinaa (kuva 6). Tunnekortteja voi hyödyntää myös muussa kirjallisuudessa, jossa käydään läpi tunteita.

Kuva 6. Esimerkkejä lopullisista tunnekorteista (Pearson, 2023).

Kirjastojumppa on materiaalikassin kolmas osa. Kirjastojumppassa käydään läpi kirjastovierailu jumpan avulla. Ensin saavutaan kirjastoon ja avataan kirjaston ovi, tervehditään kirjaston työntekijää, palautetaan kirjoja, etsitään uusia, lainataan uudet kirjat ja hyvästellään kirjastotyöntekijä. Jumpassa on monta eri osaa, ja niitä voidaan käyttää halutulla tavalla. Toisinaan meillä ei ole kirjoja, joita palauttaa, ja joskus taas emme löydä uutta lainattavaa kirjaa. Kuitenkin runko on yksityiskohtainen ja liikkeet helposti toteutettavissa ja muokattavissa.

Neljäntenä osiona on kirjastobingo (kuva 7). Tämä 3x3-bingopohja sisältää erilaisia värejä, joita lasten tulee etsiä kirjojen kansista. Kuka löytää ensimmäisenä kaikki eriväriset kirjat? Bingopohja on käytettävissä joko yhtenä isona bingopohjana, tai tulostettavissa jokaiselle oma pieni bingopohja. Väribingoa voidaan hyödyntää ja muokata eri tilanteiden mukaan. Rastin voi saada kirjaston tiloissa olevilla eri väreillä tai lasten vaatteista löytyvillä väreillä. Kenties värit koskevat vain kirjan kannen tekstiä. Värejä voidaan myös etsiä kirjan sivulta, samalla kun luetaan kirjaa läpi.

Kuva 7. Kirjastobingopohjat (Pearson, 2023).

Viidentenä materiaalikassista löytyy monivaiheinen tarina. Tarinaan liittyy erilaista materiaalia, jota hyödynnetään luettaessa tarinaa. Ennen tarinan lukemista työntekijät ovat piilottaneet pusseihin tarinaan liittyvää materiaalia. Vaiheittain lapset saavat käydä nostamassa pusseista esineen, joka jollain tavalla liittyy tarinaan ja auttaa johdattamaan sitä eteenpäin. Esine voidaan nimetä ja voidaan pohtia, miksi se tarinassa esiintyy ja mihin sitä voisi käyttää.

Kuudentena materiaalikassista löytyy matkareitti, jonka tarkoituksena on tutustua eri väreihin, muotoihin ja kokoihin, joita kirjastossa voidaan nähdä. Reitin voi suunnitella oman kirjaston osastolle sopivaksi ja hyödyntää niitä teemoja, joita siinä hetkessä halutaan käydä läpi. Teemoja löytyy useita erilaisia, kuten isot kirjat vs. pienet kirjat, paksut kirjat vs. ohuet kirjat, fyysiset kirjat vs. äänikirjat.

Viimeisessä materiaalikassin osassa käydään vielä läpi erilaisia esineitä ja asioita kirjastossa. Tässä tehtävässä on käytössä erilaisia teemakortteja, joissa on jonkin esineen kuva. Tarkoituksena on, että lapset etsivät lasten tietokirjaosastolta kirjan, jonka kannessa on sama kuva tai kirja, jossa heidän mielestään puhutaan tästä teemasta. Teemoja voidaan sitten pohtia yhdessä ja puhua siitä, miksi ne ovat tärkeitä ja miten ne liittyvät lasten arkeen. Teemakorttien kanssa voidaan myös miettiä, mitkä kuuluvat yhteen suurempaan teemaan ja miksi. Esimerkiksi leijona ja koira ovat molemmat nisäkkäitä ja myös eläimiä.

7.2 Toiminnallinen satutuokio

Ennen toiminnallisen satutuokion toteuttamista kirjastoihin oltiin yhteydessä satutuokioiden toteuttamisajankohtien suhteen. Koska täysin S2-ryhmän löytäminen saattoi olla vaikeaa, satutuokiota mainostettiin myös ryhmille, joissa oli integroituna S2-lapsia.

Sopimuksen mukaisesti kirjastot ottivat yhteyttä varhaiskasvatusryhmiin tarjoten heille satutuokiota seuraavalla kuvauksella:

Riimittelyä, lukuhetkiä ja jumppaa. 3-5 vuotiaille suunnatussa satutuokiossa etsitään sanoja loruihin ja mietitään niiden merkitystä, sekä käydään läpi erilaisia tunteita lyhyen tarinan muodossa. Satutuokion lopuksi venytellään hieman kirjastoaiheisen jumpan avulla.

Satutuokiot äänitettiin opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön reflektointia varten opinnäytetyöprosessin ajaksi. Reflektoinnin valmistumisen jälkeen äänitteet tuhottiin asianmukaisesti noudattaen tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Jos toiminnallisesta tuokiosta olisi otettu kuvia opinnäytetyötä varten, olisi päiväkodintyöntekijöiden kautta pitänyt kysyä lapsien vanhemmilta kuvausluvut. Tätä seikkaa ei nyt tarvinnut ottaa huomioon, sillä satutuokiosta ei otettu kuvia.

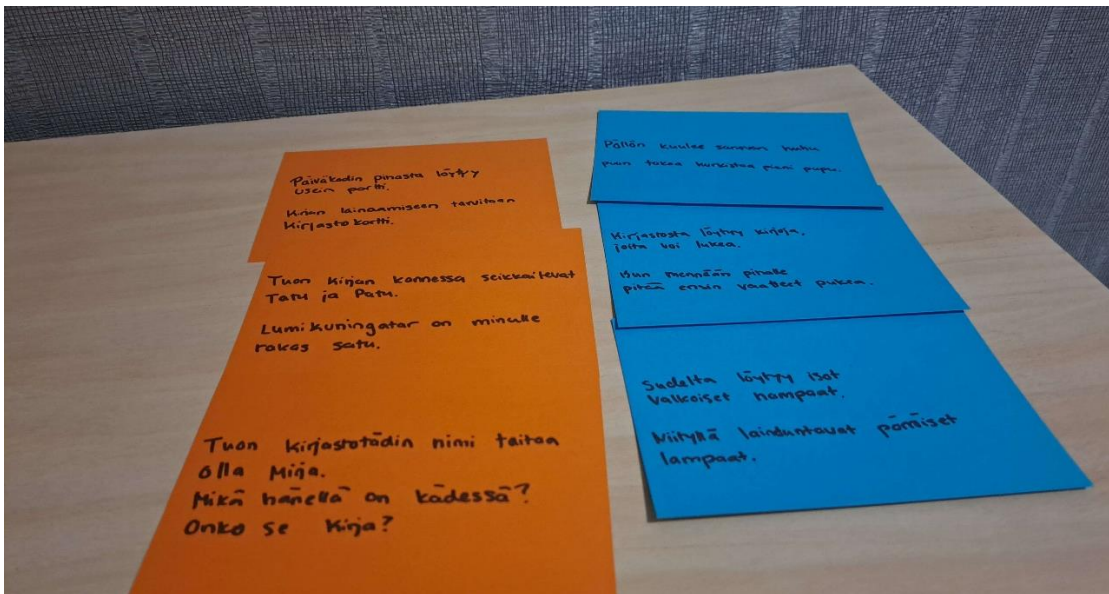
Ensimmäinen toiminnallinen satutuokio toteutettiin 27.4.2022. Satutuokioon osallistui kokonaisuudessaan 14 lasta sekä kolme aikuista kahdesta eri päiväkotiryhmästä. Lisäksi kirjaston lasten ja nuortenkirjastotyöntekijä oli paikan päällä seuraamassa tilannetta. Lapset olivat iältään 3–5-vuotiaita, ja kaikki lapset olivat S2-lapsia. Satutuokion kesto oli noin 20 minuuttia kokonaisuudessaan, mikä oli myös alkuperäinen arvio kestolle.

Satutuokio koostui kolmesta eri osiosta, jotka olivat kaikki tarkoitukseltaan erilaisia ja keskittyivät erilaisiin kieltä kehittäviin elementteihin (liite 3). Kaikki nämä kolme osiota ovat myös osana materiaalikassia, jonka kohdekirjastot tulevat saamaan itselleen. Ensimmäinen osio sisälsi lorutusta, toinen opettavaista kirjan käsittelyä, johon oli yhdistetty erilaisia tunteita. Viimeiseksi oli vielä pieni jumppa, jossa käytiin läpi kirjastovierailun vaiheita.

Satutuokio aloitettiin itsensä esittelemisellä, jonka jälkeen käytiin vielä nimikierrros, jossa lapset saivat jokainen kertoa oman nimensä yksi kerrallaan. Tämän jälkeen lapsille kerrottiin lyhyesti, mitä kaikkea satutuokio tulisi sisältämään. Kun satutuokion sisältö oli käyty läpi, aloitettiin satutuokion ensimmäinen osio.

Ensimmäinen osio koostui loruttelusta (kuva 8). Satutuokiota varten oli kehitetty yhteensä 10 erilaista loppusointuista lorua, joista jätettiin kertomatta viimeinen sana, joka lasten piti arvata oikein. Osion tarkoituksena oli harjoitella riittelyä ja loppusointuja sekä opetella yhdessä uusia sanoja loruttelun kautta.

Kuva 8. Satutuokiossa käytetyt lorutuskortit (Pearson, 2023).

Osa sanoista olivat mahdollisesti lapsille hieman tuntemattomampia lapsille, erityisesti heille, joiden suomen kielen taito ei ollut vielä vahvaa, mutta kaikkiin loruihin löydettiin puuttuvat sanat ja lapset alkoivat loppupuolella jo ymmärtämään, miten tehtävä toimii ja mikä sen tarkoitus oli. Satutuokiossa käytettiin riimityksiä, jotka olivat pääasiassa kirjastoaiheisia.

Kirjastosta löytyy kirjoja, joita voi lukea
kun mennään pihalle pitää ensin vaatteet *pukea*

Päiväkodin pihasta löytyy usein portti,
kirjan lainaamiseen tarvitaan kirjastokortti.

Satutuokion toisessa osiossa luettiin yhdessä satua ja samalla tutustuttiin tunteisiin sekä kirjan käsittelyn ohjeisiin tunteiden avulla. Tätä osiota varten oli kirjoitettu lyhyt tarina Kirja Kirjasesta (liite 3), joka kokee erilaisia tunteita erilaisissa asiayhteyksissä. Kirja Kirjanen on iloinen, kun häntä luetaan, mutta surullinen, kun hänen sivujaan väännetään ”hiiren korviksi”. Kirja Kirjanen on myös surullinen, jos hänet unohdetaan sängyn alle pitkäksi ajaksi eikä lueta ollenkaan. Kirja Kirjanen on jälleen iloinen, kun häntä luetaan ja hänet palautetaan kirjastoon. Tarinan tukena olivat hymynaamat (kuva 9), jotka kuvastivat erilaisia tunteita, ja tarinan edetessä lapsilta kysyttiin, miltähän Kirja Kirjasesta mahtaa tuntua siinä hetkessä.

Kuva 9. Satutuokiossa käytetty versio Kirja Kirjasesta (Pearson, 2023).

Satutuokion loppuksi pidettiin pieni jumppahetki, joka olikin tuokion viimeinen osio. Tämä oli hyvä tapa päättää tuokio ja saada lapset keskittymään tuokioon vielä hetkeksi, samalla kun he saivat hieman liikkua. Liikunnallinen osio oli myös yksi pyyntö kirjastoammattilaisilta materiaalikansioon. Jumpassa käytiin läpi ”tyypillisen” kirjastovierailun eri vaiheet hyödyntäen toistoa ja liikettä. Aluksi kerrottiin, missä vaiheessa ollaan, mikä liike tehtäisiin seuraavaksi ja sitten liike näytettiin lapsille. Lapset ja aikuiset toistivat liikkeet ja sanat muutaman kerran.

Luetaan kirjoja – istutaan alas, avataan kirja

Otetaan kirjastokortti – poimitaan kirjastokortti repusta

Lainataan kirjat – kirja pöydälle, piippaus

Jumppaosuuden jälkeen satutuokio oli ohi, mikä ilmoitettiin lapsille ja aikuisille. Heitä kiitettiin ja lapset kiittivät tuokiosta, minkä jälkeen lapsilla oli vapaata toimintaa aikuisten ohjauksessa.

Toinen toiminnallinen satutuokio toteutettiin 31.10.2022. Siihen osallistui kymmenen lasta ja kolme aikuista yhdestä päiväkotiryhmästä. Lapset olivat iältään 3–5-vuotiaita, ja ryhmässä oli sekä suomenkielisiä että maahanmuuttajataustaisia S2-lapsia. Päiväkotiryhmän lisäksi kirjaston lasten ja nuortenkirjastotyöntekijä oli paikan päällä seuraamassa tilannetta. Tuokion kesto oli hieman alle 20 minuuttia.

Satutuokion runko oli samanlainen kuin edellisenkin ja eteni samassa järjestyksessä. Lorutuskortit osoittautuivat hieman hankalaksi ryhmälle, eivätkä lapset ymmärtäneet täysin loppusointujen ideaa ja tarkoitusta. Siksi lorutuskortteja ei käyty kaikkia läpi, vaan siirryttiin nopeammin seuraavaan osioon eli Kirja Kirjasen tarinaan.

Kirja Kirjasessa tunnekortit oli levitetty tuokion pitäjän eteen lattialle kaikkien lasten nähtäväksi. Jokaisen eri tunteen kohdalla käytiin lasten kanssa läpi, miltä kirjasta mahtoi tuntua ja mikä hymiö kuvastaisi parhaiten juuri luetun kohdan tunteita. Oli kirja iloinen, surullinen vaiko kenties nauravainen? Lapset olivat tässä hyvin mukana.

Satutuokio lopetettiin jumppaan, joka oli lapsille mieleinen. He seurasivat mielellään liikkeitä ja pysyivät hyvin perässä kirjastoaiheisen jumpan kohdissa. Satutuokion jälkeen tuli kiitosta puolin ja toisin ja lapsiryhmä jatkoi sitten kirjastokäyntiä vapaasti.

7.3 Palaute

Palaute kerättiin varhaiskasvatusryhmien ohjaajat perinteisellä paperisella kirjeellä ja kirjastontyöntekijöiltä sähköisesti. Kolmesta päiväkotiryhmästä vain kahden ryhmän ohjaajat

vastasivat palautteeseen. Molemmat kirjastoista antoivat palautteensa tuokiosta. Näin ollen neljä viidestä on tarjonnut palautetta, mikä on 80 prosenttia vastaajista.

Palautteessa oli kokonaisuudessaan viisi eri kysymystä, joihin varhaiskasvatuksen ammattilaiset sekä kirjastotyöntekijät saivat vastata. Ensimmäinen kysymys koski satutuokion kestoa ja vastaajien mielipidettä siitä. Toisessa kysymyksessä haluttiin tietää, mikä satutuokiossa toimi. Kolmas kysymys kuului, mitä kehitettävää satutuokiossa on. Neljännessä kysymyksessä haluttiin tietää millaista toimintaa varhaiskasvatus ja kirjastot toivovat kirjastoon S2-lapsille. Viidennessä kysymyksessä kysyttiin, mitä varhaiskasvatus ja kirjastot toivovat S2-lapsille suunnattujen satutuokioiden sisältävän.

Molemmat varhaiskasvatusryhmät kokivat, että tuokion kesto oli sopiva ja sisälsi monipuolisesti erilaisia sisältöjä. Myös kirjastojen mielestä tuokion kesto oli hyvä, joskin heiltä tuli ehdotus, että loppuun voisi ottaa vielä esim. kuvakirjan tai muun tarinan, jotta tuokion kesto olisi noin puoli tuntia. Olin oman tuokion kestoksi arvioinut noin 20 minuuttia, mutta monesti kirjastojen satutunnit ovat lähemmäs 30 minuuttia ja se onkin aika, jonka tämän ikäiset lapset jaksavat parhaiten keskittyä kuuntelemaan.

Satutuokion rakenne koettiin toimivaksi. Tuokio oli ohjauksellisesti sujuva, ja hyväksi koettiin myös lasten osallistaminen. Varhaiskasvatusryhmät kokivat, että tila oli aseteltu toimivaksi tuokiota varten ja lopussa oleva toiminnallinen jumppatuokio toimi. Kirjastojen mielestä sisältö oli hyvä ja helposti toteutettavissa sekä muunneltavissa.

Sisältöä voi hyvin myös käyttää muiden ryhmien kanssa, ja tuntui että se on hyvin muunneltavissa. (K2)

Koskien satutuokion kehitysoasiota suurimmaksi vinkiksi ja toiveeksi varhaiskasvatusryhmiltä nousivat kuvat. Kuvien puute näkyi satutuokiossa, joka hankaloitti esimerkiksi lorutuskorttien idean aukeamista lapsille. Tämän myötä riimiparit olivat vaikeita ryhmille arvuutella, kun kuvat puuttuivat. Pelkästään sanalliset riimit koettiin ryhmille haastaviksi lasten kielen osaamisen tason vuoksi. Kirjastot taas ehdottivat vielä yhden osuuden lisäämistä, joka voisi olla tarinan tai kuvakirjan lukeminen.

Eli kaikkeen mahdolliseen kuvia/käsin kosketeltavia esineitä. (PK1)

Jos sana on vieras se ei aukea S2 lapselle kontekstista. (PK1)

Varhaiskasvatusryhmät toivoivat S2-lapsille kirjastoon satutuokioita ja laululeikkijuttuja. Tämän lisäksi he toivoivat sellaista toimintaa, johon lapset voivat mennä ja osallistua yhdessä omien perheidensä kanssa. Kirjastot toivovat, että yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa kehitetään eteenpäin ja tehdään enemmän. Varhaiskasvatuksen kanssa nimittäin tehdään yhteistyötä vähemmän verrattuna esimerkiksi perusopetukseen. Satutuokiot ovat monesti kaikille avoimia.

Sellaista, mihin voisivat mennä omien perheiden kanssa. (PK2)

Nyhdän meillä ei erikseen ole mitään säännöllistä, räätälöityä toimintaa tai tiettyjä sisältöjä S2-lapsille nimenomaan varhaiskasvatuksessa... Joten ehkä yhteistyötä voisi vielä kehittää – tähän toki vaikuttavat resurssit hyvin vahvasti. (K1)

Vastauksissaan viimeiseen kysymykseen siitä, mitä varhaiskasvatusryhmät toivoisivat kirjaston S2-lapsille suunnattujen satutuokioiden sisältävän, ryhmät nostivat esille perussanat. Tämän lisäksi toivottiin laululeikkejä, jumppatuokioita sekä konkreettisia hahmoja. Kirjastojen mielestä sisältö oli hyvä, eikä siihen ollut mitään lisättävää.

Perussanoja: värit, ruuat, tunteet... (K1)

Ehkä satuhetkissä voisi olla mukana jotain konkreettisia hahmoja? (K2)

8 POHDINTA

Opinnäytetyöaiheen idea kasvoi ja kehittyi lopulliseen muotoonsa pikkuhiljaa opintojen edetessä. Aikaisempien opintojen opinnäytetyötutkimus keskittyi S2 -opetukseen varhaiskasvatusmaailmassa Vaasan kaupungin julkisissa päiväkodeissa. Kirjastoharjoittelun aikana opiskelija oli mukana lasten ja nuortenkirjastotyön tehtävien suunnittelussa, seuraamisessa ja toteuttamisessa. Tähän sisältyi muun muassa vinkkauskirjojen etsimistä yläkouluikäisille, alakoululaisten kirjavinkkaushetken seuraamista sekä satutuokion pitämistä varhaiskasvatusikäisille. Harjoittelu toimi vahvistuksena toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamiselle.

Toiminnallisen opinnäytetyön lisäksi toiveena oli, että opinnäytetyön toiminnallisesta osasta tulee jäämään jotain fyysistä käteen. Mahdollisten kirjasten ja julisteiden jälkeen ehdotukseksi nousi satutuokio, joka myöhemmin rajattiin käsittelemään varhaiskasvatusikäisten maahanmuuttajalasten satutuokiota, mikä pohjautui sekä opiskelijan edellisiin opintoihin sekä taustaan paluumuuttajaperheeseen syntyneenä.

Maahanmuuttajat ovat aiheena hyvin ajankohtainen, mutta haastattelujen ajankohta osui huonoon aikaan. Haastattelut suoritettiin Covid-19-rajoitusten aikana, hieman sen jälkeen, kun kirjastot olivat saaneet avata ovensa vieraille ja järjestää toimintaa suurille määrää asiakkaita. Tämä heijastui haastattelujen vastauksiin, joissa usein mainittiin koronan aikainen hiljaiselo kirjastojen toiminnassa. Opinnäytetyön aihe oli kuitenkin onnistuneesti valittu ja Kirja Kirjasen materiaalikassia on mahdollista hyödyntää kaikessa lastenkirjastotyössä.

8.1 Tutkimusmenetelmien arviointi

Tutkimuksellisen osion tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, joka oli tässä tilanteessa paras tapa kerätä tarvittava tieto kohderyhmältä. Koska kohdekirjastoja oli vain kaksi, kyselylomake ei ollut toimiva tiedonkeruumenetelmä, vaan teemoitettu haastattelu oli juuri sopiva neljälle haastateltavalle. Teemat tuntuivat aluksi hyvin valikoiduilta, mutta jo ensimmäisen haastattelun aikana nousi esille, etteivät kirjastot pidä erillisiä satutuokioita S2-lapsille. Kysymykset jouduttiin yleistämään koskemaan kaikkia satutuokioita tai

kirjastokäyntejä. Haastateltavat myös miettivät, kuinka maahanmuuttajalapsset nostetaan esille näissä tuokioissa ja miten heidät voidaan ottaa paremmin huomioon tulevaisuudessa.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä käytettiin pääasiassa kotimaisia suomenkielisiä lähteitä. Ulkomaalaisia lähteitä olisi varmasti voinut hyödyntää enemmän pohdittaessa maahanmuuttajia ja lapsen kielen kehitystä, mutta koska aiheena oli suomi toisena kielenä -opetus ja maahanmuuttajat sekä kirjaston lapsille suunnattu toiminta Suomessa, lähdeaineisto keskittyi lähinnä suomalaisiin lähteisiin.

Toiminnalliset satutuokiot toteutuivat ~~kokonaisuudessa~~ odotettua paremmin. Lapset olivat hienosti mukana ja varhaiskasvatuksen henkilökunta piti erityisesti satutuokion monipuolisuudesta. Loppusointujen löytäminen osoittautui lapsille hankalaksi, erityisesti kun kuvavihjeitä ei ollut käytössä alkuperäisessä kokeilumateriaalissa. Tämä nostettiin esille palautekyselyssä, ja lopputyössä loppusointurunot tulevat sisältämään vihjekuvan lapsille.

Lopputuotoksena kehitetyssä materiaalikassissa toteutuu Rättyän (2021, s. 5–6) kirjallisuuskasvatuksen perustan kolme kohtaa. Materiaalikassin sisältö antaa mahdollisuuden erilaisille lukukokemuksille ja tukee kielitietoista varhaiskasvatusta. Luettavaksi valittava sisältö on muokattavissa ja on näin ollen hyvin monipuolista käyttöä. Materiaalikassissa on myös erilaisia työskentelytapoja, joita voidaan hyödyntää luetun työstämiseen. Toisinaan se on lorutus ja toisinaan bingo.

Materiaalikassi ei ole käynyt läpi selkokielen tarkistusta, mutta selkokieliisyys on otettu huomioon suunnitteluvaiheessa. Materiaalikassi tukee kielen kehitystä esitellen lorut sekä erilaiset perussanat kuten tunteet, värit ja vastakohtat. Sen sisältö on myös mahdollisuuksien mukaan muokattavissa digiversioksi, jolloin kirjastot voivat tarjota mediakasvatusta materiaalikassin avulla.

8.1 Jatkotutkimusideat

Opinnäytetyön valmistumisen loppuvaiheilla alettiin miettimään mahdollisia jatkotutkimusideoita. Kaksikielisten satutuokioiden opas on mainittu opinnäytetyössä useaan otteeseen, ja sen käyttöä kirjastojen satutunneilla voisi tutkia, nyt kun opas on ollut

käytössä kolmen vuoden ajan. Tutkimuksessa voisi selvittää, missä kirjastoissa pidetään kaksikielisiä satutuokioita ja millä kielillä sitä on tarvetta pitää. Samalla voisi tutkia, millaista ammattipohjaa ja taustaa satutuokioiden pitäjillä on ja kuinka he hyödyntävät tätä töissä.

Tässä opinnäytetyössä, vaikka tutkittiin varhaiskasvatusikäisiä lapsia, toisaalta kohteena olivat eniten päiväkodeissa olevat maahanmuuttajalapset. Esimerkiksi opinnäytetyön toiminnalliset satutuokioidet olivat vain varhaiskasvatusryhmille eivätkä ne siis olleet avoimia kaikille. Jatkotutkimuksena voisi miettiä, miten kirjasto voisi tavoittaa varhaiskasvatusikäisiä maahanmuuttajalapsia, jotka eivät ole päivähoidossa. Aihetta voisi lähestyä esimerkiksi miettimällä, miten kirjasto saisi tavoitettua näitä lapsia, tai voisi suorittaa toiminnallisen opinnäytetyön kirjaston yhteistyökumppanin kanssa, joka tukisi maahanmuuttajalapsia, kuten esim. Naistari Tampereella tai Monika-Naiset Helsingissä.

Haastattelujen yhteydessä nousi esille, kuinka samantyylinen materiaalikassi olisi erityisen hyvä esikouluikäisille sekä alakoulun ensimmäisille luokille. Tämän ikäiset lapset joko osaavat jo lukea tai ainakin harjoittelevat sitä, joten heidän kanssaan voi tehdä hieman haasteellisempia lukutehtäviä tai kirjaston käytön harjoittelua. Heidän kanssaan voitaisiin myös hyödyntää yhä enemmän esimerkiksi mediakasvatusta.

8.2 Loppupohdinta

Tutkimusprosessia aloittaessa oli tiedossa, että lopputuloksena olisi jotain fyysistä, jota opiskelija voisi hyödyntää tulevaisuudessa. Tässä mielessä voidaan todeta, että tutkimus on suoritettu ja toteutettu onnistuneet ja voidaan olla tyytyväisiä sen lopputulokseen. Muutoksia tutkimusprosessissa ei oikeastaan ollut muuten kuin aikataulutuksen osalta. Siinä missä tutkimussuunnitelma valmistui aikataulunmukaisesti, tutkimustulosten läpikäyminen ja lopputyöstö kestivät opiskelijan henkilökohtaisten elämäntilanteiden vuoksi odotettua kauemmin, mikä viivästytti opinnäytetyön valmistumista.

Suomessa maahanmuuttajien määrä on kasvussa ja S2 -opetukselle ja -tiedolle tulee olemaan yhä enemmän tarvetta. Myös kirjastojen pitää olla asiassa tämän kanssa ja olla valmiita kohtaamaan eri kieliä puhuvia maahanmuuttajalapsia. Kielen kehitys on herkimmillään juuri varhaiskasvatusikäisillä ja on siksi tärkeää saada nämä lapset mukaan

kirjaston toimintaan jo ennen, kuin he siirtyvät koulumaailmaan. Lapset ovat tärkeä kohderyhmä kirjastoalan tutkimustyössä, ja erityisesti maahanmuuttajalapset tarvitsevat lisää heihin kohdistuvia tutkimuksia.

LÄHTEET

- Aerila, J.-A., & Kauppinen, M. (2019). *Sytytä lukukipinä. Pedagogisia keinoja lukuinnon herättelyyn*. PS-kustannus.
- Aerila, J.-A., & Kauppinen, M. (2021). *Kirjasta Kaveri. Sytykkeitä lukijaksi kasvamiseen*. PS-kustannus.
- Alajärvi, J. (29.09.2020). *Mediakasvatus on yksi kirjastojen perustehtävistä – tukea toteutukseen on runsaasti tarjolla*. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
<https://medialukutaitosuomessa.fi/mediakasvatus-on-yksi-kirjastojen-perustehtavista-tukea-toteutukseen-on-runsaasti-tarjolla/>
- Alueellinen kehittämistehtävä Tampere. (i.a.). *Koulutukset: Aspa-ajokortti*.
<https://akepik.fi/koulutukset/aspa-ajokortti/>
- Bang, M. (2011). *Yleisen kirjaston rooli maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa: Esimerkkinä Kouvolan kaupunginkirjasto* [pro gradu -työ, Tampereen yliopisto]. Trepo.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/82224/gradu04790.pdf?sequence=1>
- Digilukudiplomi. (i.a.). *Digilukudiplomi: Anders-kirjastojen digilukudiplomi*.
<https://digitaalinen-lukudiplomi.webnode.fi/>
- Dufva, H., & Pietikäinen, S. (2009). *Moni-ilmeinen monikielisyys. Puhe ja kieli, 29(1) s. 1–14*.
- Eerola, E. (2018). *Suomi toisena kielenä -opetusmateriaalipaketti päiväkodin henkilökunnalle* [AMK-opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. Theseus.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018100815768>
- Eskola, J., Lätti, J., & Vastamäki, J. (2018). *Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Raine V. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (s.24–46.)* PS-kustannus.
- Halme, K., & Vataja, A. (2011). *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Tammi.
- Hassinen, S. (2005). *Lapsesta kasvaa kaksikielinen*. Finn Lectura. Gummerrus.
- Helmet (i.a.). *Monikielinen kirjasto* https://www.helmet.fi/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Monikielinen_kirjasto
- Helmet-lukudiplomi. (i.a.). *Monikielinen lukudiplomi*.
<https://kirjasto.one/lukudiplomi/index.php?dipl=78>

- Hiitola, J., Anis, M., & Turtiainen, K. (2018). *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. Vastapaino.
- International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). (i.a). *Libraries for Children and Young Adults Section*. <https://www.ifla.org/units/libraries-for-children-and-ya/>
- International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). (2011). *IFLA/UNESCO:n Monikulttuurisen kirjaston manifesti: Monikulttuurinen kirjasto – avain kulttuurisesti moninaiseen, vuorovaikutteiseen yhteiskuntaan*. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/741>
- Karasma, K. 2012. *Suomi toisena kielenä opetustieteen perusteet*. Finn Lectura.
- Karttunen, V., & Mykkänen, T. (2017). *Suomi toisena kielenä -kirjallisuussdiplomin päivittäminen Oulun kaupunginkirjastossa: Maahanmuuttajalasten ja -nuorten lukemisen edistäminen Oulussa* [AMK-opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017060512311>
- Kehitysvammaliitto. (i.a.). Selkokieli. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/selkokieli/>
- Kettunen, M., & Mäki, I. (2015). *Suomi toisena kielenä (S2) -opetus varhaiskasvatuksessa: Varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia S2-opetuksesta* [AMK-opinnäytetyö, Centria-ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015112016939>
- Kirjastot.fi (i.a.) *Maahanmuuttajat ja kirjastonpalvelut*. https://www.kirjastot.fi/ammattikalenteri/ajankohtaista-tapahtumista/maahanmuuttajat-ja-kirjaston-palvelut-5e2c9?language_content_entity=fi
- Kirjastot.fi (20.4.2020). Tehtävät. Haettu 4.10.2023 <https://www.kirjastot.fi/lanu/tehtavat>
- Kirjastot.fi (2.9.2021). Hankkeet. Haettu 30.9.2023 <https://www.kirjastot.fi/lanu/hankkeet>
- Kirjastot.fi (2023). *Monikielinen kirjasto* https://www.kirjastot.fi/monikielinenkirjasto?language_content_entity=fi
- Kuopiokanava. (2019). *Kirjastoon! Kirjastopalvelut esittelyssä maahanmuuttajille* [video] Vimeo. <https://vimeo.com/340188257>
- Laakso, M-L. (2003). *Esikielellinen vuorovaikutus ja kommunikointi*. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) *Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. (s. 20-47). PS-kustannus.

- Laaksonen, H. (29.1.2019). Palaute hyödyttää sekä yksilöä että työyhteisöä. Tampereen ammattikorkeakoulu. <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/terveys/palaute-hyodyttaa-seka-yksiloa-etta-tyoyhteisoa/>
- Laki yleisistä kirjastoista. 1492/29.12.2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>
- Martikainen, T., & Haikkola, L. (2010). Esipuhe. Teoksessa T. Martikainen & L. Haikkola. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. (s. 7-8). Hakapaino.
- Nissilä, L. (2009). *Maahanmuuttajien koulutus Suomessa*. Teoksessa L. Nissilä & H-M. Sarlin. (toim). Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. (s.6-20). Otava Kirjapaino Oy.
- Nissilä, L., Martin M., Vaarala H., & Kuukka I. (2006). *Saako olla suomea? – Opas suomi toisena kielenä -opetukseen*. Saarijärven Offset.
- Nurmilaakso, M. (2011). Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskavatuksessa. (s. 31-41). Unigrafia Oy – Ylipistopaino.
- Opetushallitus. (2023) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. (VASU). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Oulun kaupunginkirjasto. (i.a.). *Kirjastossa tavataan: Lanu ja Kouluyhteistyö: Erte*. <https://kirjastosatavataan.fi/lanu-ja-kouluyhteistyo/erte/>
- Paavola, H., & Talib, M-T. (2010). *Kulttuurillinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa*. PS-kustannus.
- Pearson, K. (2023). *Haastateltavien mainitsemat kirjastossa käyvien lasten kielitaustat*
- Perustuslaki (731/11.6.1999) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- PIKI-kirjastot. (i.a.). *Varhaiskasvattajille* https://piki.finna.fi/Content/early_education
- Rantanen, P. (2012). *Maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen oppiminen varhaiskasvatuksessa: Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma Seinäjoen varhaiskasvatukseen*. [AMK-opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu] Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012120418140>
- Rouvali, K. (2020.) *Kohti yhteisiä monikielisiä hetkiä. Kaksikielisen satutunnin jalkauttamisen suunnitelma* [AMK-opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu] Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020060115765>

- Rouvali, K., & Monikielinen Kirjasto. (2020). *Opaskirja kaksikielisen satutunnin toteuttamiseen*. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/ancmt/Opaskirja.pdf>
- Rättyä, K. (2012). *Lastenkirjallisuuden lajikysymyksiä*. *SKIDI* 1(1), 52–56. <https://issuu.com/skidi/docs/skidi1>
- Räty, M. (2002). *Maahanmuuttaja asiakkaana*. Tammi.
- Salminen-Tuomaala, M. (16.1.2019). Toiminnallinen opinnäytetyö SeAMKissa. *Verkkolehti SeAMK*. <https://lehti.seamk.fi/hyvinvointi-ja-luovuus/toiminnallinen-opinnaytetyo-sairaanhoitajan-ammattillisen-kasvun-tukena/>
- Saukkonen, P. (2016). Monta Multikulturalismia. Teoksessa Malik Kenan (toim.) *Monikulttuurisuus. Jälkisanat*. Eurooppalaisen filosofian seura.
- Seinäjoen Kaupunki (2017). Meirän Vasu. <https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/04/Meiran-vasu-Seinajoen-kaupungin-varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>
- Smolander, S. 2020. Monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kasvaminen. Teoksessa E, Haapola-Niemitalo., S, Haapala. & S, Ukkola. (toim.) *Lapsen kielen kehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys*. PS-kustannus
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2007). *Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa*. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön neuvottelukunta. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74374/Selv200762.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Suomen kirjastoseura. (2023). *Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: suosituksia ja suuntaviivoja*. https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Mediakasvatus_esite_suomi_%20nettii_n.pdf
- Tampereen kaupunki. (i.a.). *Kirjallisuus, tiede ja historia*. <https://tapahtumat.tampere.fi/fi-FI>
- Tampereen kaupunki. (2022) Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/25368558>
- Tampereen kaupunki. (2023). Ulkomaalaistaustaiset Tampereella. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiNzBhYTg2Y2EtMTI2Ny00OGJkLThmMTktYjU4YzdjMDc1Y2EwliwidCI6ImRkZTVkYzEyLWJkM2MtNGMwNi04NWNjLTM0MzYxZWZIOWFkNCIsImMiOiJh9>

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). (2021). *Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus: käsitteet*. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/kasitteet>

Tilastokeskus. (i.a.). *Maahanmuuttajat väestössä*. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>

Tilastokeskus. (2022). *Lasten (0-14-vuotiaat) osuus (%) syntyperän eli taustamaan ryhmissä 2022*. https://vertinet2.stat.fi/VERTI/graph/Graphserver.png?x=800&y=600&ifile=quicktables/Maahanmuuttajat/tausta_3&lang=3

Tuomi, J., & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Turun yliopisto., Opetushallitus., & Opetus- kulttuuriministeriö. *Kielitietoisien pedagogiikan kehittäminen varhaiskasvatuksessa*. Kielipeda Työväline. https://www.utu.fi/sites/default/files/media/Kielipeda_tyovaline.pdf

Ulkomaalaislaki 301/30.4.2004. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

Unicef. (i.a.). *Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti*. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Väinä, A. (28.3.2023). *Miksi jo varhaiskasvatuksessa harjoitellaan digitaitoja?* <https://opi.tampere.fi/digiihanavakajaesiopetus/blogi/miksi-jo-varhaiskasvatuksessa-harjoitellaan-digitaitoja/>

Wolfson, R. 2003. *Pienten puhetta - Kielen kehitys eleistä sanoiksi*. Otava.

LIITTEET

Liite 1. Sähköpostiviesti Tampereen kirjastoille opinnäytetyöstä

Liite 2. Haastattelukysymykset kirjastoammattilaisille

Liite 3. Toiminnallisen satutuokion runko

Liite 1. Sähköpostiviesti Tampereen kirjastoille opinnäytetyöstä

Hei.

Olen Katrin Chernysh, kolmannen vuoden kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelija Seinäjoen Ammattikorkeakoulusta ja olen juuri aloittanut opinnäytetyöprosessin. Tarkoitukseni on tutkia Suomi toisena-kielenä opetusyhteistyön näkymistä kirjastoissa varhaiskasvatuskäisille lapsille, sekä laatia materiaalikansio, jota voidaan hyödyntää S2-lasten kanssa. Opinnäytetyö on toiminnallinen, ja toiminnallinen osuus on tarkoitus järjestää kirjastossa. Olen aiemmin tutkinut aiheita päiväkodin näkökulmasta, joten minulla on asiasta kokemusta.

Olemme yhdessä opinnäytetyön ohjaajani kanssa päätyneet valitsemaan kaksi kirjastoa Tampereelta kohdekirjastoiksi: Tampereen Metson ja Tampereen Hervannan kirjastot. Kirjastot valikoituivat, sillä ne ovat sijoittuneet hyvin Seinäjoelta eli liikkuminen on minulle helppoa, ja lisäksi koemme, että niistä löytyy tarpeeksi maahanmuuttajia ja laajaa Suomi toisena kielenä näkymistä maahanmuuttajien parissa.

Haluisinkin kysyä teiltä, olisitteko valmiit olemaan kohdekirjastona opinnäytetyössänne? Teidän toiveenne mukaan, tullette esiintymään opinnäytetyössä joko nimellä tai anonyymisti. Tutkisin aihetta ensin haastattelemalla kirjaston lasten- ja nuortenosaston henkilökuntaa S2-työstä, jonka pohjalta kokoaisin materiaalikansion. Lisäksi minun olisi tarkoitus tehdä toiminnallinen osuus, jossa hyödyntäen materiaalikansion materiaaleja, pitäisin pienen tuokion S2-lapsille – tämä olisi tarkoituksena toteuttaa syksyllä, mutta koronatilanteen mukaan mahdollisesti voi siirtyä ensikeväälle. Haastattelut olisi tarkoitus toteuttaa loppukesästä, alkusyksystä.

Jään odottamaan vastausta kohdekirjastona olemisesta. Jos teille ilmeni jotain kysymyksiä koskien opinnäytetyön aihetta, sen toteuttamista ja muuta, niin vastaan niihin mielelläni.

Ystävällisin terveisin,

Katrin Chernysh

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu

Kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelija

Liite 2. Haastattelukysymykset kirjastoammattilaisille

Toiminta ja Yhteistyö

1. Kuinka paljon S2-toimintaa toteutetaan teidän kirjastossanne?
2. Onko kirjastossanne työntekijä, joka on erikoistunut S2 toimintaan (lasten/nuorten/aikuisten?)
3. Miten paljon teette varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa sellaista yhteistyötä, jossa on mukana S2-lapsia? (Kuinka paljon se tulee esille?)
4. Keiden muiden tahojen kanssa toteutate S2-yhteistyötä?

Henkilökohtaiset kokemukset S2-toiminnasta

1. Millaisessa kirjaston S2-toiminnassa olet ollut mukana?
2. Millainen on henkilökohtainen kokemuksesi S2-lasten kanssa työskentelemisestä?
3. Oletko saanut koulutusta S2-opetukseen liittyen? (Jos kyllä niin minkälaista.)
4. Koetko, että tällaiselle koulutukselle olisi tarvetta?
5. Onko tällaista koulutusta saatavilla?

Kohderyhmä

1. Millaisista kielitaustoista S2-lapset tulevat?
2. Mitä lapsen kielen tukemisen menetelmiä teillä on käytössä?
3. Mikä on tärkeä asia huomioida työskennellessä S2-lasten kanssa?
4. Kuinka S2-lapset huomioidaan päiväkotiryhmien kirjastovierailuilla?
5. Kuinka paljon lasten kielellisissä taidoissa on eroa, ja miten ne otetaan huomioon tuokioissa?

S2- Tuokiot

1. Millaisia varhaiskasvatukselle järjestetyt S2-tuokiot ovat?
2. Millaista materiaalia käytätte tuokioissanne? (aineisto)
3. Kuinka suunnittelette tuokioitanne?
4. Mitkä kielelliset asiat painottuvat erityisesti 3-5 vuotiaiden lasten tuokioissa?
5. Osallistuvatko S2-lapset S2-tuokioiden lisäksi myös ryhmien tuokioihin?

S2-Materiaali

1. Mitä toivoisit S2-materiaalipaketin sisältävän?
2. Onko jotain erityistä minun pitäisi ottaa huomioon S2-materiaalipakettia suunnitellessa?
3. Minkäikäisille materiaali olisi toivottavaa?

Liite 3. Toiminnallisen satutuokion runko

Satutuokio, raaka suunnitelma – Tuokion kesto noin. 20 minuuttia

"Riimittelyä, lukuhetkiä ja jumppaa. 3-5 vuotiaille suunnatussa satutuokiossa etsitään sanoja loruihin ja mietitään niiden merkitystä, sekä käydään läpi erilaisia tunteita lyhyen tarinan muodossa. Satutuokion lopuksi venytellään hieman kirjastoaiheisen jumpan avulla."

Satutuokio alkaa itsensä esittelyllä, riippuen lapsimäärästä myös lapset voivat esitellä itsensä. Sen jälkeen käydään lasten kanssa läpi satutuokion kulku "aloitetaan loruttelulla, pieni lukuhetki, jonka jälkeen virkistävä jumppa."

1. Yhdessä lorutellen

Kesto: noin 7 minuuttia

Rekvisiitta: lorutuskortit, lorutus pussi, muutama loruihin liittyvä esine esimerkiksi kirjastokortti, Tatu ja Patu- kirja yms.

Aloitetaan tuokio loruttelulla. Kirjastoaiheisiä loruja, jossa lasten pitää arvata lorun loppusointu.

Päiväkodin pihasta löytyy usein portti,
kirjan lainaamiseen tarvitaan kirjastokortti.

Tuon kirjan kannessa seikkailevat Tatu ja Patu
Lumikuningatar on minulle rakas *satu*.

Tuon kirjastotädin nimi taitaa olla Mirja,
Mikä hänellä on kädessä? Onko se *kirja*?

Tiedätkös minulta unohtui yksi sana,
Maatillalla käyskentelevä lintu on *kana*

Sillä on aina mielessä uusi jekku,
se on viekas ja oranssi *kettu*

Metsässä virtaa pieni puro,
kirjoitetaanko yhdessä *runo*

Maija Maitoparta on todella söpö,
Pekalta löytyy pieni hännän *töpö*

Pöllön kuulee sanovan huhu
puun takaa kurkistaa pieni *pupu*

Kirjastosta löytyy kirjoja, joita voi lukea
kun mennään pihalle pitää ensin vaatteet *pukea*

Sudelta löytyy isot valkoiset hampaat
niityllä laiduntavat pörröiset *lampaat*

“Karasman ja Suvilehdon mukaan (2014, 259) lastenrunot tarjoavat elämyksiä ja moniaistisia kokemuksia ja, niissä voidaan leikitellä esimerkiksi sanoilla ja eri merkityksillä. Russellin (1994, 87) mukaan runot saavat nauramaan, kertovat tarinaa, lähettävät viestejä, jakavat tunteitamme sekä saavat meidät miettimään. Tällä perusteella huonokin päivä muuttuu hyväksi esimerkiksi loruleikillä.” - Miia Möhönen - RUNOT JA LORUT ESIKOULUIKÄISTEN LASTEN OPPIMISEN JA HYVINVOINNIN TUKIJOINA

Lorujen tarkoituksena on vahvistaa lapsen sanavarastoa leikillisen riittelyn avulla. Pohditaan ja etsitään yhdessä sanoja, jotka rimmaavat, ja leikitellään loppusoinnuilla. Lorujen tarkoituksena on oppia uusia sanoja, mutta myös erityisesti kirjastoaiheisia ja lukemiseen liittyviä sanoja.

2. Kirja Kirjasen -tarina

Kesto: noin 13-15 minuuttia

Rekvisiitta: Pieni luettava kirjanen ja rekvisiitta kirja, jonka kanteen voidaan liittää eri tunteet

Luetaan tarina, jossa aiheena kirjaston käytön opettelua, lähinnä kirjan käyttämistä ja “kirjan tunteista”. Samalla käytetään kortteja kuvastamaan kirjan tunteita. Kirja on iloinen, kun sitä luetaan, kirja on surullinen, kun sen sivuja taitellaan tai revitään, kirja on allapäin, kun se unohdetaan tai hukataan, kirja hymyilee, kun se palautetaan takaisin kirjastoon.

- Kirja Kirjanen, joka on kirja
- Kirjanen on iloinen, kun sitä luetaan. Se tykkää, kun monet lapset saavat lukea sitä
- Kirjanen ei tykkää, kun sen sivuja taitellaan tai revitään, se tekee kirjasen surulliseksi
- Jos Kirjanen menee hajalle, se tulisi antaa kirjaston tädeille korjattavaksi, älä korjaa itse
- Kirjanen on allapäin, kun se unohdetaan tai hukataan, siksi on hyvä pitää kirjasesta tarkka huolta
- Kirjanen hymyilee jälleen, kun se palautetaan takaisin kirjastoon, nyt joku toinen lapsi voi lainata ja lukea sitä

“Lapselle lukeminen tukee puheen- ja kielenkehityksen lisäksi myös mielikuvitusta ja tunteiden käsittelyä sekä myöhempää koulumenestystä. Lukeminen edesauttaa lasta mielikuvittelemaan asioita; hänen sanavarastonsa lisääntyy nopeasti ja on lopulta moninkertainen sellaisiin lapsiin nähden, joille ei lueta kirjoja ääneen.” - Tuovi Hakulinen – VANHEMMAT LUKEKAA PIENELLE LAPSELLENNE (opetushallitus)

Tunteet ja tunteiden ilmaisu on tärkeää pienelle lapselle, monesti niille voi olla kuitenkin hankala löytää oikeita sopivia sanoja. Tarinan tarkoituksena on opetella tunteita ilmaisevia sanoja, joiden tukena käytetään tunnekortteja. Niiden tarkoituksena on toimia apukeinona ja yhdistää sanat tunteeseen. Samalla opetellaan kirjan käytön menetelmiä.

3. Kirjasto-jumppa

Kesto: noin 5 minuuttia

Rekvisiitta: ei tarvita rekvisiittaa, mutta ohjaajalla hyvä olla luntti mukana, jotta voidaan tarkoin muistaa mitä tehdä

Kirjastojumppa - käydään läpi "kirjastovierailu" jumpan avulla. "Saavutaan kirjastoon, palautetaan kirjat, etsitään uusia kirjoja "siellä on yksi, tuolla on toinen", luetaan kirjoja, otetaan kirjastokortti, lainataan kirjat, hyvästellään kirjaston väki"

Saavutaan kirjastoon - *avataan ovi liike*

Tervehditään kirjastontyöntekijöitä - *heilutetaan kättä "huomenta/hei/päivää kirjastotäti"*

Palautetaan kirjat – *nostetaan kirja repusta ja palautetaan hihnalle (äänikirja, elokuva yms)*

Etsitään uusia kirjoja – *osoitetaan ilmaa "siellä on yksi, tuolla on toinen" (kuvakirja, satukirja, runokirjat)*

Luetaan kirjoja – *istutaan alas, avataan kirja*

Otetaan kirjastokortti – *poimitaan kirjastokortti repusta*

Lainataan kirjat – *kirja pöydälle, piippaus*

Hyvästellään kirjaston väki - *heilutetaan kättä "heihei/näkemiin"*

Liikunta vaikuttaa lapsen kehitykseen kokonaisvaltaisesti ja lapsen eri kehitysalueet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään (Autio & Kaski 2005, 10). Kokonaisvaltaisella kehitymisellä tarkoitetaan lapsen fyysistä kasvua ja kehitystä sekä motoristen, kognitiivisten ja sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Liikkuminen on välttämätöntä lapsen normaalin fyysisen kehityksen kannalta. Liikkuminen on myös lapselle uusien asioiden ja taitojen oppimisen edellytys. Lapsen motorinen kehitys etenee kokonaisvaltaisista liikkeistä eriytyneisiin liikkeisiin. - Ewa Trzópek - Lasten osallisuuden ja itseilmaisun vahvistaminen luovan liikunnan avulla

Liikunta on tärkeässä roolissa lapsen elämässä, ja jumpan tarkoituksena on tehdä liike, jota tuetaan sanallisesti. Näin ollen liikkeelle ilmenee jokin merkitys. Jumpan aikana käydään sekä sanallisessa, että liikkeen muodossa "tyypillinen" kirjasto vierailu, joka alkaa sillä, että astutaan kirjastoon sisään ja loppuu hyvästelyihin.

LÄHTEET:

Möhönen M. (2016) *Runot ja lorut esikouluikäisten lasten oppimisen ja hyvinvoinnin tukijoina*. [AMK-opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016120218856>

Hakulinen T. (19.12.2018). Vanhemmat lukekaa pienelle lapselle. <https://lukuliike.fi/vanhemmat-lukekaa-pienelle-lapsellenne/>

Trzópek. E. (2015). ONKO TÄNÄÄN MEIDÄN JUMPPA?: lasten osallisuuden ja itseilmaisun vahvistaminen luovan liikunnan avulla [AMK-opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015102315660>